ЧОВЕК

АНТОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора или на издателство gabriell-e-lit.

© Димитър Анакиев, Габриела Цанева, съставители, 2024
© Димитър Анакиев, Габриела Цанева, корица, 2024
© Издателство gabriell-e-lit, 2024
ISBN 978-619-7705-31-7 (pdf)
ISBN 978-619-7705-32-4 (ePub)

ЧОВЕК

АНТОЛОГИЯ
НА БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ

Издателство

gabriell-e-lit

София, 2024

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР 14
ВЪВЕДЕНИЕ В БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ 19
КЛЮЧОВИ ДУМИ (ЧОВЕК): 24
ПЪРВА ЧАСТ 28
хан Омуртаг (822 г.) 29
Блага Димитрова (1922 г. – 2003 г.) 30
Екатерина Йосифова 31
Елисавета Шапкарева 32
Елка Бенева 33
Емануел Дарев 34
Димитър Стефанов (1932 г. – 2018 г.) 35
Антоанета Николова 36
Венелина Петкова 37
Иван Методиев (1946 г. – 2003 г.) 38
Иван Георгиев 39
Дария Георгиева 40
Ценка Цачева 41
Пламен Глогов 41
Едвин Сугарев 42
Димитър Анакиев 43
Боряна Богданова 44
Красимира Димова 45
Марчела Миронова 45
Венелин Илиев 45
Станислава Ганчева 46
Радостина Драгостинова 47
Гинка Билярска (1946 г. – 2007 г.) 48
Димитър Горсов (1939 г. – 2023 г.) 49

Таня Йорданова 50
София Янева 50
Веселина Башова 51
Калин Раймундов 52
Катерина Панева 53
Кева Апостолова 53
Красен Камбуров 53
Лиляна Райчева 54
Люба Александрова 54
Мартина Павлова 54
Никола Стойчев – Жнеполен 55
Нина Кръстева 55
Огнян Кожухаров 56
Патриция Николова 56
Пенка Ватова 56
Петър Пламенов 57
Петър Чухов 58
Рада Москова 59
Радка Стойкова 59
Райна Сотирова 60
Стефан Гечев 61
Силвия Парушева 61
Станко Нацев 62
Стефан Петков 63
Христо Паунов – Ке Пела 64
Цеца Иванова 65
Янаки Петров 65
Зорница Харизанова 66
София Филипова (1930 г. – 2022 г.) 67
Елена Диварова 67
Илия Миндев 67

Златка Тименова 68
Даниела Симеоновска 69
Лъчезар Селяшки 69
Мина Варсано 69
Минко Танев 70
Славо Чанев 71
Сава Кръстанов 71
Христо Полизов 72
Людмила Христова 73
Ким Алберт Думанон 74
Мая Данева 75
Людмила Балабанова 76
Мая Любенова (- 2016 г.) 77
Габриела Цанева 78
Владислав Христов 79
Росица Пиронска 80
Илиян Петров 81
Бранимира Кунчева 82
Христина Панджаридис 83
Людмила Данова 84
Ивелина Узунова 85
Светла Пенчева 86
Надежда Станилова 87
Люба Попова 88
Мариана Гъркова 89
Илиана Илиева 90
Радка Миндова 91
Цонка Великова 92
Цанка Шишкова 93
Теменужка Петкова Вачева 94
Ана Стоянова 95

Виолета Солникова 96
Венци Маринов..... 97
Иванка Павлова 98
Мария Славова..... 99
Тони Теллалов 100
Кирил Желязков 101
Виолета Цолова 102
Владимир Стоичков 103
Илия Димов..... 104
Иванка Попова-Велева..... 105
Надежда Тошкова..... 106
Йордан Атанасов 107
Александър Алекс. Дъбнишки 108
Галя Вълчанова..... 109
Станка Парушева..... 110
Илияна Стоянова 111
Александра Ивойлова 112
Милчо Петков..... 113
Явор Цанев..... 114
Янис Якимов..... 115
Ангелина Кожухарова..... 116
Павлина Петрова 117
Диана Тенева..... 118
Мая Кисьова..... 119
Вероника Иванова 120
Петра Андра..... 120
Павлина Якимова Петкова..... 121
Христилия Кулева 122
Ружа Велчева 123
Генчо Витанов 124
Георги Тодоров..... 125

Атанас Звездинов 126
Венцеслав Бъчваров 127
Георги Мицков 127
Данила Стоянова 127
Диа Ангел 128
Ана-Зорница Николова 129
Росица Якимова 130
Лидия Сиракова 131
Аксиния Михайлова 132
Детелин Вълков 133
Иванка Янкова 134
Марица Колчева 135
Нина Кръстева 136
Маргарит Жеков 137
Румен Баросов 138
Иванка Кючукова 138
Екатерина Кунова 138
Радост-Лилия Рачева 139
Димитър Палазов 139
Лидия Сиракова 140
Здравко Каракехайов 141
Керана Ангелова 142
Цвета Изворска – Омила 142
Николай Кънчев (1936 г. – 2007 г.) 143
Валерия Тодорова 144
Зденка Тодорова 145
Рени Васева 146
Петя Ташева 147
Анна Димитрова 148
Анелия Атанасова 149
Валерия Тодорова 150

Цветана Качерилска 151
Зина Йорданова 152
Мария Зоицина 153
Детелина Тихолова 154
Гергана Ватева 155
Звезделин Минков 156
Екатерина Пенчева 156
Александър Костов 157
Даниела Михалева 157
Елена Георгиева 158
Кристина Тодорова 159
Александра Павлова 160
Боряна Симеонова 160
Милена Велева 161
Георги Георгиев 162
Ивет Иво 163
Боряна Русева 164
ВТОРА ЧАСТ 165
АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ 166
РЕНСАКУ 166
АНА РИЛСКА 167
/ЦВЕТАНА КАЧЕРИЛСКА/ 167
ПЯСЪЧНИ СТЪПКИ 167
АНА СТОЯНОВА 168
НОЩ И ДЕН 168
АНЕЛИЯ АТАНАСОВА 169
БЪЛГАРСКИ ОБИЧАИ, ренсаку 169
АННА ДИМИТРОВА 170
ПУСТИНЯ 170
БРАНИМИРА КУНЧЕВА 171
РЕНСАКУ 171

ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА 172
СЪРЦЕ НА МОМИЧЕ 172
ВЕРОНИКА ИВАНОВА 173
РЕНСАКУ 173
ВИОЛЕТА СОЛНИКОВА 174
ЮЛИ 174
ВИОЛЕТА ЦОЛОВА 175
ПРОЗОРЕЦЪТ 175
ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА 176
ЦЪФНАЛИТЕ СЛИВИ 176
ГЕОРГИ ДЕЛЕВ 177
КРЪГОВРАТИ 177
ДАРИЯ ГЕОРГИЕВА 178
ИЗПОВЕДИ В РОЗОВО 178
ДАФИНА КУЗМАНОВА 179
ОТЛИТАНЕ 179
ИВАНКА ПАВЛОВА 180
ДА СИ ЩАСТЛИВ 180
ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА 181
РЕНСАКУ 181
ИЛИАН ПЕТРОВ 183
ПРОЛЕТ, ренсаку 183
ИЛИЯ ДИМОВ 184
РАКИЯ 184
ЗОРНИЦА ХАРИЗАНОВА 185
БАЩИН ДОМ 185
ЛЮДМИЛА ДАНОВА 189
ВЯРА 189
ЛЮДМИЛА ХРИСТОВА 190
ПТИЦИТЕ 190
МАРИЯ СЛАВОВА 193

НОЩТА РАЗКРИВА ... 193
МАЯ КИСЬОВА ... 195
РЕНСАКУ ... 195
МИНКО ТАНЕВ ... 196
РЕНСАКУ ... 196
МИРОСЛАВА СИМЕОНОВА ... 197
РЕНСАКУ ... 197
НАДЕЖДА СТАНИЛОВА ... 198
РЕНСАКУ ... 198
РЕНИ ВАСЕВА ... 199
ДЕТСТВО ... 199
РУМЕН СЕЙРЕКОВ (1959 – 2020) ... 201
СЕЗОНИ ... 201
СТОЯНКА БОЯНОВА ... 202
СЛЪНЧЕВА ПЛАНЕТА ... 203
СТАНИСЛАВА ГАНЧЕВА ... 202
ПЕРО ... 202
ЦАНКА ШИШКОВА ... 204
КАРТИНИ ОТ ЕДНО ЗЕМЕТРЕСЕНИЕ ... 204
ЦОНКА ВЕЛИКОВА ... 206
СТАРИЦАТА, ренсаку ... 206
ТЕМЕНУЖКА ВАЧЕВА ... 207
ХАЙКУ ЗА МАРТЕНИЦАТА ... 207
ТОНИ ТЕЛЛАЛОВ ... 208
СЕЗОНИ ... 208
ТРЕТА ЧАСТ ... 209
АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ ... 210
ЛОВ НА ПАТИЦИ ... 210
АНА СТОЯНОВА ... 211
МОИТЕ ТРЕВОГИ ... 211
АННА ДИМИТРОВА ... 212

СЪЗЕРЦАНИЯ ПОД ЗЕМЯТА ... 212
БРАНИМИРА КУНЧЕВА ... 214
НАРЪЧНИК ЗА ДОМАШНО УИСКИ ... 214
ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА ... 216
МУХА ... 216
ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА ... 220
ТРЕТАТА СВЕЩ ... 220
ДИМИТЪР АНАКИЕВ ... 226
ВСИЧКОСВЪРЗВАЩОСЪЩЕСТВУВАНЕ ... 226
ИВАН ГЕОРГИЕВ ... 227
ПРЕПЪНИ КАМЪНИ ... 227
ИВАН МЕТОДИЕВ ... 230
ЗА ЧИСЛАТА ... 230
ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА ... 232
ИЗРАСТВАНЕ, хайбун ... 232
ЛЮДМИЛА БАЛАБАНОВА ... 234
СТАРАТА СНИМКА ... 234
НАДЕЖДА АЛЕКСАНДРОВА ЦАНЕВА ... 235
МАЛИНОВ ЗАЛЕЗ ... 235
СТАНИСЛАВА ГАНЧЕВА ... 237
ПРЕДКОЛЕДНА СРЕЩА ... 237
СТОЯНКА БОЯНОВА ... 238
ВЛАКОВЕ ... 238
ТЕМЕНУЖКА ВАЧЕВА ... 240
МОЯТ ПРИЗИВ И ЖЕЛАНИЕ! ... 240
ОЩЕ… ... 241
СТАТИИ ... 242
ДИМИТЪР АНАКИЕВ ... 243
ХАЙКУ И ДИАЛЕКТИКА ИЛИ БАШЬО И „ФУЕКИ РЮКО“ ... 243
МАРГАРИТ ЖЕКОВ ... 246

ДУХОВНА ЕМБЛЕМА ... 246
АЛЕКСАНДРА ИВОЙЛОВА ... 249
ЕСЕННИ ПРЕЛЮДИ ... 249
ХАЙГА ... 260
АЛЕКСАНДРА ИВОЙЛОВА ... 261
ФОТОХАЙГА ... 261
ЦАНКА ШИШКОВА ... 264
ЧЕРНО-БЕЛИ ХАЙГА ... 264
ГРАНИЧНИ ИЗКУСТВА ... 270
ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА ... 271
ВОДА И ПОЛЕТ – ТРИ ХАЙБУНА ... 271
ПО ДЕТСКИ – ТРИ ХАЙБУНА ... 275
ВИОЛЕТА СОЛНИКОВА ... 279
ДА СЪБУДИШ ТИШИНАТА ... 279
МАЯ ДАНЕВА ... 281
ТАНКОВО ЗЕЛЕНО ... 281
ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА ... 285
СЪСТОЯНИЯ. ХАЙГА ... 285
ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА И ... 290
ДИМИТЪР АНАКИЕВ ... 290
ТОПЪЛ ВЯТЪР, ренсаку ... 290
ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА И ... 294
НАДЕЖДА АЛЕКСАНДРОВА ... 294
ЧЕРЕШОВО ЗЪРНО, ренсаку ... 294
ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО ... 298

ПРЕДГОВОР

Хайку е сърцето на поезията

Сантока

Миналата година в САЩ излезе моя антология на българското хайку „Човек“ на английски език.

В нея участваха 75 автори, всеки с по едно хайку, обхващащо 50-годишен период на писане на хайку в България. Задачата на тази антология беше да представи на международната литературна публика основните черти на българското хайку като развита национална литература.

Веднага след американското издание се появи необходимостта от разширеното българско издание, което да хвърли нова светлина върху българската литература и да направи българското хайку неотменимо нейна незаменима част, макар и да излиза от традиционните рамки на това как българската литература се разбира.

Разбрахме се със съредактора Габриела Цанева да увеличим броя на хайку на автор от едно на пет и да включим нови автори.

Въпреки увеличаването на броя на подбрани хайку от 75 на около 400 и повече от удвояването на броя на авторите, уверявам читателя, че редакционният ни подход не беше количествен, а изключително качествен.

Критериите за избор са описани в предговора на американското издание.

В половинвековното си развитие българското хайку просто има какво да покаже.

Българското хайку е създадено от известни имена на българската литература като Блага Димитрова, Иван Методиев, Димитър Стефанов, Ди-

митър Горсов, Николай Кънчев и много други, които творят българско хайку и днес а също и ценни любители на хайку, които добавят гласа на хората към тази форма.

Че редакционният подход към българското издание на антологията „Човек“ не е бил количествен, а качествен, показват следните данни: броят на членовете на български хайку групи във Фейсбук е над 1500. Дори и да намалим този брой с трето или дори наполовина, поради припокриване, виждаме, че броят на поетите в антологията включва малък процент от днешните поети и е още по-малък, ако го броите в рамките на петдесет години развитие.

Спомням си например създаването на Български хайку клуб през 2000 г. в Столичната библиотека, стаята и коридорите бяха пълни с хора, които всички бяха прави, защото нямаше къде да седнат. Това говори за популярността на хайку в България.

В американската антология „Човек“ са представени само подбрани хайку, достатъчни, за да може международната публика да си направи определени, надявам се много представителни изводи за българското хайку.

Много по-големи са целите на българската антология „Човек“.

За първи път след половинвековно развитие искаме да представим хайку на българската публика като самобитна българска литература и същевременно да се създаде необходимата база за по-нататъшното развитие на българското хайку.

Ето защо, наред със селекцията от избрани хайку, направихме и селекция от „свързани форми“ (ренсаку, хайбун и хайга).

Биполярността на хайку позволява на хайку формата два различни наративни подхода: експоненциален (метафоричен), който е начинът на индивидуалното хайку, и линеен или комбиниран в „свързани форми“.

Надявам се, че българският читател на антологията „Човек“ ще успее да се убеди в стойността на българското хайку.

Нека кажа и няколко думи за методологията.

Има три основни техники в хайку: „форма“, „прекъсване“ и „ключови думи“.

Нека се опитам да ги обясня накратко.

Най-лесно е да се обясни първата, която е лесно достъпна. Колкото по-трудна е техниката, толкова по-трудно се обяснява.

Формата от 5,7,5 срички определя хайку като литературна форма.

Някои я смятат за ограничение, но формите са художествени инструменти, а не ограничения.

Всички разбират този инструмент еднакво лесно, както деца, така и възрастни. Емблематичният образ на хайку поета в Япония е мъж/жена с протегнат юмрук, който свива пръстите си един по един, броейки срички (японците броят сричките по различен начин от нас – ние отваряме юмрука, японците го затварят.)

В Япония писането на хайку се нарича „пътят на 17-те срички“. Значението на тази форма показва принадлежност към идеологията на природата, тъй като числата 5 и 7 са магически и взети от природата, а асиметричната симетрия на формата съставлява „златното сечение“.

Превишаването на формата има цял набор от значения: от отрицанието на природата, до отри-

цанието на хармонията, отрицанието на обществото, изливането на емоции, смях и подигравка, дори гняв и сила.

В ерата на глобалното хайку и господството на интернет, формата като художествен инструмент се напълно игнорира, преди всичко в англоезичните и сателитните култури.

Причината най-вероятно е от една страна необходимостта от бърза комуникация и масово производство и от друга страна създаване на „ненационална литература“ особен жанр, наречен „международно хайку“, който доминира в глобалното общество. Защото 5-7-5 във всеки език има особености и значително засяга националния характер на хайку стиховете. Много български поети са писали хайку от 5-7-5 срички, например Димитър Стефанов, някои пък се позовават на „поетическата свобода“ и правото на личен стил, а днес множество просто следват „интернет стил“.

„Прекъсването“ е техника, която въвежда две важни поетични фигури в хайку: многоточие (елипса) и перипетия. На Запад се използва широко, често автоматично, като маниер, и механично, без реално разбиране. Например, след прекъсване много често потокът на разказа не се променя, а остава линеен.

Техниката на „ключовите думи“ е една от трите основни хайку техники, но най-„мистичната“, почти непозната на Запад. В Япония това е майсторска техника, която се учи през целия живот и изключително чрез собственото поетично творчество. В хайку няма преки пътища, няма „теоретичен подход“.

По времето на Башьо тази техника все още е в процес на развитие и хайку разчита повече на свързаните форми в разказа.

Но техниката на ключовите думи оказва решаващо влияние върху развитието на хайку като самостоятелен израз.

Първият речник на ключовите думи е съставен от Кьоши Такахама едва през 20 век.

Първият модерен речник на ключови думи е съставен от Канеко Тота. След него има много посоки на развитие на тази техника, която западняците не разбират добре, защото не е част от западната култура.

В Америка има няколко доста дилетантски опита да се състави такъв речник. Един такъв опит всеки февруари окупира български поети, които несъзнателно участват в него като доброволци. Те работят по странния метод, че ключовите думи (теми) идват „отгоре“ (от теорията, т.е. от съзнанието – утвърждавайки нечие голямо его или имперска амбиция) – тоест извън емоционалната реалност на поета – което е несъвместимо със сериозната поезия.

Ключовите думи, представителни за един народ или един поет, могат да идват само от поетична емоция, или както би казал Данте Алигиери, от „великата душа на народа“.

Този преглед на основните хайку техники има за цел да представи на читателя трудностите, пред които е изправен редакторът на такава антология.

Техниката на ключовите дума беше в основата на подбора на избраните хайку.

Идеята на тази антология е, че може да се актуализира периодично на всеки 5 или 10 години, така че да се следва тенденцията на по-нататъшното му развитие.

В село Грознотовци, 17 февруари, 2024,
Димитър Анакиев

ВЪВЕДЕНИЕ В БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ

Символичното изразяване е невъзможно, без да се влезе в символния свят.

Сантока

Хайку е най-разпространената и най-демократична форма на поезия в света, която пишат както известни поети, така и широките маси от хора. Това е последният израстък на една литература, вкоренена в необозримото минало и която в най-голяма степен приема символиката на природата като основно творческо средство.

Двуполюсният характер на тази поетична форма – на единия полюс на която е човекът, а на другия природата – предизвиква едновременно метафоричност и драматизъм, метафизика и диалектика, конкретност и асоциативност, простота и сложност.

Понякога това е, от една страна, високо традиционно изкуство, чието майсторство граничи с човешката възраст, а от друга, духовната практика на отшелник или заекващият монолог на детското сърце. И тъй като двойките противоположности, които хайку комбинира в уникален израз, никога не могат да свършат, дефиницията му може да бъде само условна и временна конвенция, която няма друг и различен краен изход освен митологията.

Хайку е живият огън на боговете, говорещ чрез най-чистите човешки сърца.

Ето защо не се учудваме, че асиметричната симетрия на класическата му форма 5, 7, 5 има формата на златно сечение и магически ритъм.

Хайку се пишат системно на Запад около 100 години, а в България – около 50 години но веднага трябва да се каже, че мястото на българите в хайку литературата не може да се измерва само с исторически компонент. Според японската митология българите и японците имат общ прародител Сусано-о, богът на огъня. Тази митология, много добре позната в Япония, разказва, че тези двама митологични братя, произхождащи от Алтайските планини, са отишли на две различни страни на света: българите на запад, следвайки слънцето, а японците на изток, за да срещнат слънцето. Та кой може да се учуди, че Димитър Стефанов разпозна хайку в Търновския ръкопис на хан Омуртаг?

Човек и добре
да живее, умира
и друг се ражда.

хан Омуртаг (822 г.)

Ако някой смята, че решението хайкуто на Хан Омуртаг да стане основата на българското хайку е твърде смело, нека прочете следните две хайкута на Бан'я Нацуиши, един от водещите японски хайку поети:

Моето хайку:
малък кедър
от деветстотин деветдесет и девет години[1]

[1] Японският кедър на остров Якушима е най-старото живо същество на планетата, на около 5000 години. Изразът 999 години, използван от автора, е метафора за необозримото минало.

Кон на Чингис хан
следва
хайку

И в двете хайку на Бан'я Нацуиша виждаме че хайку е изместено от историческия контекст и създава абсолютна, поетична истина за тази поетична форма. Тук отново трябва да си припомним биполярната природа на хайку за да отбележим, че само българското хайку, наред с японското, има едновременно историческо и митологично измерение.

Тази особеност силно отличава българското хайку от западното и доближава българското хайку до японското.

Трябва да спомена, че наскоро в едно уважавано и много популярно хайку списание в Япония се появи селекция от осем български хайку, сред които беше и хайкуто на хан Омуртаг. И това не е първото подобно издание в Япония. Голямо събитие е едни поети да бъдат публикувани заедно със своя владетел. Каква подкрепа на хан Омуртаг към българските поети!

Можем да кажем, че българското хайку открива нова перспектива пред българската литература, която твърде често се разглежда само през призмата на стереотипи като „славянство“, „християнство“ и „европеизъм“. В този смисъл хайку ни напомня, че българската нация и култура е постара от културата по-късно създадена от българи и която започва с кирилицата и християнството. Вярвам, че добронамереният читател на антологията Човек ще забележи, че аспектът на българската култура, за който говорим тук – който стига

до най-дълбоките корени на българската нация – е изключително богат и жизнен.

Не познавам хайку литература в света, освен японската, която да предложи на читателя такова изобилие от идеи, теми, поетични образи и мисли, каквото предлага на читателя българското хайку. И не знам дали в целия корпус на българската литература се е появила книга с подобно идейно и естетическо богатство. Това не е просто море, а океан. Очевидно българското хайку е не само литературна форма, улавяща необозримото минало на българската култура, но и поезия, която има светло бъдеще пред себе си.

Поглеждайки отново през биполярната призма на хайку, забелязваме, че хайку на Запад се развива като епигонска и като авторска литература. Онези литератури по света, които са започнали своя хайку път епигонски – или като се опитват да копират японската чувствителност, или чрез ad hoc възприемане на „пътя на будизма“, все още не са успели да създадат национална хайку литература и принадлежат към аморфната маса която обича да нарича себе си „международно хайку“.

Седемдесетте години на миналия век са решаващи за утвърждаването на хайку на Запад. По това време хайку е един от основните лостове на масовото културно движение, известно с името Ню Ейдж (Ново време) който приема будизма за своя идеология. В България обаче в същото време, както и в Япония, хайку се развива индивидуално като авторска поезия. Например, поетичното търсене на оригинален израз на Иван Методиев е много подобно на пътя, избран от съвременните японски поети („гендай“), освобождавайки своето писане от будистката традиция и обръщайки се

или към оригиналния японски анимизъм (който е в основата на японското хайку), или към западните идеи. Едно от тогавашните хайку на Иван Методиев и днес е сред върховете на българското хайку:

Откъде си, премръзнала птицо,
че ме гледаш
с очите на мама?

Този специфичен път на развитие на българското хайку – по-близо до Далечния Изток, отколкото до заобикалящия го Запад, основан на индивидуализма на автора, определя до голяма степен много богатата картина на българското хайку днес.

С навлизането на интернет в българското хайку започват да се появяват и епигонско хайку. Тези хайку имат своята специфика в България. За разлика от епигонското хайку от епохата на Новото време, където основните модели за копиране са японските класици, преди всичко култа към Башьо, образец за днешните български епигони са различни американски модели за подражание, често със съмнителна поетична стойност.

Епигонското хайку в България обаче е късно и следователно маргинално явление, което може да има само жанрова перспектива.

Можем, разбира се, да говорим за вредното влияние, което епигонските хайку практики имат върху младите поети, които влизат в хайку чрез интернет, а такива поети стават все повече. Но това е специална тема, която изисква организиран обществен отговор. Има ли такъв интерес и възможности? Интересно би било например с техни-

ката на „ключовите думи“ да се съпоставят тематиката и спектърът на епигонското и авторското хайку на български език.

Тук представям тематичния спектър на българското хайку, както може да се види от раздела „избрано хайку“ на антологията Човек:

КЛЮЧОВИ ДУМИ (ЧОВЕК):

човек(2), камък(3), път(3), болка(2), река, вятър, Апокалипсис, пръст, време(2), Ван Гог, извор, ерген, храст, Голгота, лице(2), Самуил(цар), сърп, луна, рак, паяк(2), поглед(3), бял, коса, тяло, къща, сърце(3), гащи, мама(3), птица(2), тежест(2), кос, киго, незрещ, любов(4), прошка, жена(4), име(2), разходка, сълза(2), легло, скакалец(2), сянка(5), празнота(4), аз, всичкосвързващвосъществуване, новини(2), почесване, революция, род, Вселена, дъх(2), дом, свещеник(2), делфин, отражение(2), родина(2), мълчание(4), Еуфория, перла, Марица, Симеон(цар), слънчеви зайчета(3), разочарование, рибар, полуздрач, цвят(2), залез(3), слеп(2), бездомност, тишина, огледало(2), клони, душа(5), отражение, мисли(2), кът, работа, нощ, синьо, очакване, лъч(2), нищо, спомен(6), предшественик, гърди, отсъствие, вино, охрана, надежда(4), свят(3), пиян(3), очи(3), знаме(2), игра, пъпки, дъжд, море, музей, континенти, чиния, злоба, гара, следи, север, трамвай, плач, роса, кукла, самота(2), минало, епоха, език(3), едно, стрела(2), година, звезда(2), мъгла, небе, коледа(4), Родопи, въздишка(3), послание, мит, Бог(2), тютюн, писмо(3), две, снежни човек, йероглиф, ореол, ракия, библейски потоп, Сер-

дика, черен, първа любов, куче(2), Фуджи, късмет, мигранти(2), син, корени, светулки, екватор, лунна светлина, училище, ферма, партиен конгрес, Украйна, затвор(2), мандала, устни, кръст, детство, танц, мъртво вълнение, мъка, букви, протести, мартеници, стопани, ръченица, прякор, гара, България, почерк, Апостол, устрем, берекет, сурва, наопаки, зелен, квартал, гларуси, награда, мак, чужд, песен, детство(2), Св. Богородица, скреж, реликва, дете(2), истина(2), змей, похотта, стомна, граничар, молитва, брилянти, обич(2), глад, думи, щъркели, аромат, планета, смърт, мечта(4), хистингястис, поет, златна рибка, будители, народ, гнездо, бръчки, мухи, същност, пастир, Богоявление, чешма, южняк(2), влак, тъмно, щастие, целувка(2), съдба, зимни вечер, съсед, Феникс, приятел, спасение, театър(2), пролет, баба(2), бебе, женитба, хоро, шевица, българи, пазар(2), малчугани, беда, пломба, Балкан, самодиви, Кумова слама, седем, веднъж, такси, сеяч, дърво, смет, бедуин, рожба, кръв, стълба, магистрала, пеперуда, отвътре, тротоар, Библия, бедра, музика, интервю, грамофон, светец, гайда, шишарки, паяжина, униформа, парк, букви, снежинка, граница, петна, двумостовие, рисунка, мънисто, коте, коприва, флирт, фосил, прераждане, послание, грях, златно руно, жива вода, кукери, лотоси, лежерност, боровинки, лъв, рана, роса, нелюбов, говор, предчувствия, мирис, райска ябълка, стадо, злодеи, сън, магия, питка, рай, първолаче, светлина(2), ябълка, подкова, лай, здрач, циганка, очакване, село(2), чужд, Пижо и Пенда, джудже, ти…

На пръв поглед забелязваме голямо тематично богатство и разнообразие.

Българските поети изразяват целия си живот чрез хайку. Времевият спектър на българското хайку е необозрим.

В предговора към американското издание скицирах и показах чрез примери основните идейни и естетически черти на българското хайку. Неговата основа е анимистично мнение, което обосновава присъствието на хан Омуртаг в фундамента на българското хайку. И в българското издание на много по-голяма извадка това се потвърждава. Читателят трябва да обърне внимание на изключително богатото присъствие на фолклорна традиция в българското хайку, като например темите (ключови думи): мартеница, ръченица, шевица, хоро, стомна, гайда, кукери, сурва, коледа, късмет, съдба, душа, магия, Пижо и Пенда, циганка, подкова...

Съществува и силно митологично осъзнаване в теми като: змей, мит, Феникс, райска ябълка, райска градина, златно руно, жива вода, самодиви, библейски потоп, стрела, джудже... Тук трябва да добавим и исторически теми, които ги няма в западното хайку, след това патриотичните теми и едва след цялата тази жива българска традиция в творчеството на българските хайку поети, чак тогава идват съвременните теми, които вървят ръка за ръка със западното хайку.

Парадоксално, но въпреки широко прокламирания „будизъм“ в хайку групите, в българското хайку има изключително тесен кръг от поети, за които можем да кажем, че като поети следват пътя на будизма. Причината за това интересно явление трябва да се търси от една страна в самостоятелното развитие на българското хайку, а от друга в изискването на будисткия път.

Основното изискване, „единството на живота и стиха“ е непостижимо за повечето, а това е conditio sine qua non на будистката поезия. Но, ако този кръг от поети е тесен, за сметка на това е изключително качествен. Четирите будистки теми, които виждаме в тази колекция, са: празнота, аз, мандала и всичкосвързващвосъществуване.

Обширен тематичен анализ би довел до цяла книга. Може би в бъдеще трябва да създадем „Български хайку речник“?

Или трябва да се посветим на развитието на българския будизъм, което е пулсиращото сърце на тази колекция? Първият път изисква големи аналитични усилия, защото изгражда сградата на българското хайку. Вторият път вдъхва живот на българското хайку, прави го жизнено. Японското хайку, върху много по-широка база от няколко милиона поети, има способността да изгради и двата пътя паралелно. Ще видим дали и с българския ще е така занапред.

Димитър Анакиев

ПЪРВА ЧАСТ

ХАЙКУ

Човек и добре
да живее, умира
и друг се ражда.

хан Омуртаг (822 г.)

Пясък –
някогашен камък,
някого замерял

В търсене
на пътя
се изгубих

По болката
ще знам, че съм
живяла.

Блага Димитрова (1922 г. – 2003 г.)

А пък реката
ме разведрява, обещава ми
дълг живот на оглаждано камъче.

Триене лъскане
остават само петната
на нейното отражение

Екатерина Йосифова

Протягам ръка.
Хващам вятъра
за косата.

Апокалипсис.
Еднодневка обича
Незабравката.

Песъчинките –
меки слънчеви пръсти –
дърпат морето.

На разсъмване
времето се разтяга
като слънчев лъч.

Слънчогледите...
През ухото на Ван Гог
наднича слънце.

Елисавета Шапкарева

Напука се
от жажда душата ми.
В извора – пясък.

Елка Бенева

Стар ерген.
Не подарих никому
сърцето си младо.

Старо гробище.
Забравен розен храст
ухае.

Еманоел Дарев

Пеперуда
прикована с карфица –
нова Голгота.

Летни облаци,
мимолетни гримаси
на детско лице.

Сняг върху снега.
Спасете пътеките
между хората.

Оси – византийци,
ослепени гроздове,
Самуилови бойци.

Само тънък сърп
на луна. Чукът й
навеки изгубен.

Димитър Стефанов (1932 г. – 2018 г.)

Как странно вият кучета. Сякаш
на гърлото им е заседнала
луната.

Рачета сноват по дъното –
прерязват
мрежата на слънцето.

Увисна паячето на дъха си –
единствената лодка
в светлината.

все по-тъмна планина
проблясва само
влагата на погледа.

дълбок сняг
колко бели
излязохме от него.

Антоанета Николова

заплетена в косата ми муха
задушава се
между два кичура

„Седем пъти дявол и седем пъти бог“ –
отрова от лютиче потича по мъха
на средната линия на тялото ми

в старите ми сандали
охлюв е изоставил
кръглата си къща

Летен тен.
Зад белите ми зрели гърди
все още има сърце на момиче.

отдадена на лятото
и жегата в ума ми
цял ден ходя без гащи

Венелина Петкова

Откъде си, премръзнала птицо,
че ме гледаш
с очите на мама?

Птица да въздъхне,
всичко се променя.
Есен.

Цветче, простенващо
под тежестта
на светлината.

Щом паячето
свойта нишка изпреде,
не питай кой съм.

Повдига се на пръсти косът.
надниква
през листата.

Иван Методиев (1946 г. – 2003 г.)

пролет моя
моя бяла пролет
няма киго за тебе

урок по астрономия
незрящо дете
потупва Голямата мечка

Иван Георгиев

отражение
езерото забравя
как да се влюби

като вишнев цвят
прощавам на всички
които ме подминават

дъждобран
пазя детската си душа
от жената в мен

дъждовен ден
страданието ми
си избира име

разходка навън
предлагам на птичето
да ми съчувства

Дария Георгиева

през вековете
сълзи в моите очи
от вятъра ще са

Ценка Цачева

„Дефибрилатор!“ – чух глас над мен.
Спомних си
за делфина в моята мрежа.

Пламен Глогов

Зимно езеро
Търся себе си
под дълбокия лед

Безсрамно
в леглото на вятъра
любят се водните кончета

Животът на огъна е къс
Скок на скакалец
Прескочил мрака

Влизам
В сянката но дървото
Като в прохладен храм

Едвин Сугарев

Живота ми
което е празнота
непрекъснато се преодолява

Едва когато се
слея със собствената си празнота, наистина се утвърждавам

Влюбени,
но нашите тела без отделен аз
ни разделят

Кучето лае –
всичкосвързващвосъществуване
в зимна нощ.

Гърбава котка
с паразити в червата и аз –
споделяме празнотата

Димитър Анакиев

тиха революция
полета слънчогледи покрай пътя
вперили очи в земята

пролетни гробове
под розовите храсти
древния ми род

звездни пространства
нашите души пътуват
из вселената

сграда в руини
духове на стопани
кръжат наоколо

плачещи врабци
моят дом остана
зад седем планини

селски свещеник –
знае кой къде живее,
кой къде почива

Боряна Богданова

В забравена къща
Луната няма
стъклено отражение

Красимира Димова

Родината ми
и без цел дъждът изми я
и всичко стана пара.

Марчела Миронова

есенно жълт котарак
до мен се поспря
да помълчим

Венелин Илиев

продънена лодка
в празният поглед
на рибаря

Еуфория
Бял орел от слънцето
изчерпва сила

Седефена мида –
Заключената перла
между две врати

В топлите води
на река Марица,
слънчев лъч се къпе

На три морета
Симеон изгражда царство
в погледа на рака колко сме

Станислава Ганчева

обновен зоопарк
в старите клетки
слънчеви зайчета

светулки на разсъмване
толкова ли е лесно
да се разочароваш

утринна мараня
белобрад рибар тегли слънцето
от морето

вътрешен ремонт
нейният начин да произнесе
изнасилване

Радостина Драгостинова

Полуздрач.
Полуистина. Полулюбов.
Полудяване?!

Току-що цъфна
първият цвят. Дървото
запя с птичи глас.

Стръкче прониза
земята, остана му
само небето.

Слънцето
се търкулна и изчезна
оттатък залеза.

Гинка Билярска (1946 г. – 2007 г.)

И в нощта на слепия –
светлина
от сънища.

Подранили минзухари.
В пламъците им
бездомно куче спи.

Край мен –
свят морен, жаден за покой, а в мене –
толкова излишна тишина!

Тих извор –
огледало на зората.
В устните ми се разби.

Димитър Горсов (1939 г. – 2023 г.)

Старият бряст
прегръща прелитащи птици
с отрязани клони

Таня Йорданова

Откъснат цвят.
Душа на пеперуда
полита към небето.

София Янева

забавлява се
с отражението си –
прави маймунки

мил щъркел
идват и се връщат
припознават ме мисли

котка преглъща
морско мълчание
ме засища

паднали дървета
стига ми един кът
в сърцето

миеща мечка
започва нова работа
в главата ми

Веселина Башова

Два-три гарвана
с крясъци доведоха
нощта в полето.

Вече часове
вятърът е син
върху скалите.

Калин Раймундов

Само едно цвете
ми кимна в очакване.
Аз го отминах.

Катерина Панева

Слънчева лъч
утешава лицето ми:
доизживявам се.

Кева Апостолова

Гълъб,
натежал
от небеса.

Красен Камбуров

През времето
с криле на еднодневка
летя към Нищото.

Лиляна Райчева

Тънък стон на глухарче.
Някой е стъпил
в душата му.

Люба Александрова

В автобуса ни,
препълнен със спомени,
е тясно за мен.

Мартина Павлова

Изричам думи
от устата на хиляди
предшественици.

Никола Стойчев – Жнеполен

В мъжка шепа
Гърдите ми –
Две хлебчета бели.

Нина Кръстева

Капки дъжд
в градинската локва.
Няма те.

Огнян Кожухаров

Сипи ми в чашата
малко луна,
виното свърши.

Патриция Николова

Пълнолуние.
Колко много вълци
охраняват луна.

Пенка Ватова

надеждата
с хартиено корабче
да преплува океана

всичко потънало в сняг
пак мога да мечтая
за по-добър свят

объркани мисли
а образът ти
така ясен

за тебе слънцето
за мене лъчите
разчупване на коледната питка

Петър Пламенов

Като майка ми
и този ден си отива
твърде рано.

най-дългата нощ
гарван краде очите
на снежен човек

трети март
на сергия продават
националното знаме

Три пеперуди
играят край вятъра
на прескочи кобила.

Снежният човек заспа –
от сърцето му
расте кокиче.

Петър Чухов

Сутринта изгука гълъб.
Пъпките го чуха
и наедряха.

Рада Москова

Два обли камъка –
очи на риба
дълбоко на дъното.

Радка Стойкова

Мъж и жена
оплетени
в мрежата на дъжда.

Към тебе
пренасям морето
в мидени черупки.

Излизам от музея.
Нося
йонийска усмивка.

Райна Сотирова

Когато
камъните се събудят,
как ще се оправдаем?

Стефан Гечев

Континентите
са корабокрушенци
в сълзата на Бога.

Силвия Парушева

Не бързай към бъдещето.
Там има
само спомини.

Изоставена гара.
Цветята са тук –
пътници и посрещачи няма.

Станко Нацев

Непокътнат
е снегът. Само със следи
от детски смях.

Над сянката
на годините ми –
северно сияне.

Нощен шум.
Последният трамвай
скърца със зъби.

Стефан Петков

В хризантемата
росата забрави
бледото си лице.

Твоят плач ли,
врабче на антената,
замрежи екрана?

Христо Паунов – Ке Пела

Слънце целува
ръцете на мама. Тя
простира пране.

Цеца Иванова

Как да премина, роса?
Всяка капка –
небесно оченце.

Янаки Петров

порцеланова кукла
очите ѝ втренчени
във вечността

глинена делва
достатъчно дълбока ли е
за ехото на самотата

битпазар
разпродавам миналото
на безценица

„Образцов дом“
цяла една епоха
в поцинковани лозунги

стара черга
езикът
на няколко поколения

Зорница Харизанова

В чинията
само една риба.
Ще ни стигне за цял живот.

София Филипова (1930 г. – 2022 г.)

Стрела да метнем
сърцето на водача
да оживее.

Елена Диварова

На маса, пълна с мезе
две чаши празни –
годината на плъха

Илия Миндев

на балкона
в чашата ти с вино
една звезда

нова луна
въпреки прогнилия
свят

край пътя
валма от мъгла –
тези призрачни дървета

пролетен ден
Викаш ме
от тогава имам име

Мили лястовици
помогнете ни да намерим обратно
нашето общо небе

Златка Тименова

Коледа
Луната дава половин пита
на самотници

Даниела Симеоновска

Родопско село.
Тук пътят свършва,
продължава го песен.

Лъчезар Селяшки

Море от хора –
приливи и отливи
на времето

Мина Варсано

пълнолуние
моя първа въздишка
по Млечния път

песните на дрозд
послания на предци
от отвъдното

обич към нимфа
Тракийски артефакти
с мита за Орфей

звездни портали
светулки въплъщават
пориви към Бог

бране на тютюн
преди зазоряване
в селска каручка

Минко Танев

Гълъби кълват
празните чинии
на сателитните антени.

Славо Чанев

Ще спре вятърът,
щом срещне уплашен
човешката злоба.

Сава Кръстанов

снежна вихрушка
божествен йероглиф
изписва небето

Христо Полизов

пълнолуние
бухалът на църквата
с ореол

залитащи кокошки
внукът за пръв път вари
ракия

библейски потоп
отново е тесто
хлябът за гълъбите

руините на Сердика
ту в слънце ту в сянка
миналото

дъжд над гробището
под крилете на ангела
черна котка

Людмила Христова

любимо куче
в широките полета
отново ще бягаме

Коледа
снегът тази година
само по снимки

като първата любов
цъфтят
сакурите

планината Фуджи
и колона черни облаци
делят небето

двойна дъга
дали късметът ми
ще се подобри

Ким Албърт Думанон

дете на мигранти
колко са ярки цветовете
на детската площадка

танково зелено
присъствието на миналото
в бъдещето

Мая Данева

Отново сняг...
Колко са пораснали
стъпките на сина ми.

На залез
сенките полегнаха
да си починат

слънчогледова нива
слънцето е пуснало
корени в небето

моята звезда
на светлинни години от мен...
светулки

отвъд екватора –
други са съзвездията
в южното небе

Людмила Балабанова

капе
от върха на ледунката ...
лунна светлина

училище за фолклор
диви ягоди зреят
до портата

стара ферма
един на друг подпрени
хамбарът и черешата

свраки
кряскат на плета
партиен конгрес

горещо пладне
скакалец отскача
от сянката си

Мая Любенова (- 2016 г.)

мартеница –
кръв
върху снега на Украйна

цял град
остъклени балкони –
жажда за затвор

мандала –
концентрични кръгове
на мишена

сухо дърво –
всички пътища към него
са пусти

вятърът измете
небето; боклукът
в краката ми

Габриела Цанева

тих ветрец
поклаща се лешников цвят
нашия свят още го има

детство в Плиска
дядо ми се връща от оран
намерил стрела

Йорданoвден
кръстът
удря на камък

подритва вятърът
парцалена топка
моето детство

последен танц
петела няма глава
да се поклони

Владислав Христов

новолуние,
като часовникови
стрелки сенките ни

за една опиянена
пчела аз съм
цъфнала клонка

след мъртвото вълнение
как банален е бризът

бродя
из селото,
пълно с мъка

Росица Пиронска

Стопен сняг –
капчукът му вдъхва в мен влажен
порив за чист свят

Пролетен залез –
в свежозелени листа
сърце от сянка

Буйно разлистен,
лесът скрива
вечно бодяща самота.

Илиян Петров

букви по снега
новогодишен поздрав
за другоселци

предизборен асфалт
тревите се надигат
на протести

в медния казан
втора преварка
на любовта ни

Бранимира Кунчева

есенен вятър
необрани смокини
в погледа ти

есенна умора
увеличавам дозите
надежда

Христина Панджаридис

вървя в мъглата
виждам памука
на душата ти

мартеници –
бели и червени
с тях сме оцелели

Людмила Данова

плитка чесън
в старата къща
още чака стопаните

след ръченицата
още подрипва в такт
пазвата на момата

Ивелина Узунова

селска гара…
от час препрочитам
финала на книгата

Светла Пенчева

къде е България?
внучката ми посочва
мартеничка на стената

българско хоро
краката бродират
космическа шевица

кимане с глава
българите остават
неразбрани

зимна буря
снежинките бързо сменят
почерка си

Надежда Станилова

толкова много
деца и цветя
самотен ли си, Апостоле…

селския ми двор
побелял от кокичета
съседът ги заснел

Люба Попова

Допълване за устрем
очила –
цветята вдишват

Мариана Гъркова

разсъмване –
от стъпките ми
литва птица

ефирна жена
върви през себе си –
сянка на пътя

пуканки и орехи
ябълки и круши –
за берекет

два бора и една ела
син, син, дъщеря
сурва весела година

ледена висулка
гледа прозореца
наопаки

Илиана Илиева

краят на пролетта –
в пастелите на хлапето
зеленото е свършило

топъл вятър –
поникват едно след друго
децата от квартала

морски изгрев –
няколко гларуса вадят
слънцето от водата

като кучешки бълхи
броя публикуваните си
и наградени хайку

Радка Миндова

макове
земята си припомня
че има огнено сърце

Сред отломките
кърми оцеляло дете –
чуждо

Цонка Великова

земетресение
и все пак песен на дрозд
на зазоряване

сезонно чистене
няма контейнер
за спомени

дъга…
колко е кратко
детството

земетресение...
на отломка от витраж
Света Богородица

самота...
изгубена в сенките
на залеза

Цанка Шишкова

цветето мечта
разцъфна още в детството
поливам го и сега

цветя от скреж
външни и вътрешни
в едно

стара пендара
на престилката ми
реликва

веригата
на колелото ръждясала
детето в мен не

зимен сън
студ носи мисълта
истина ли е

Теменужка Петкова Вачева

войнишко писмо
целият взвод
берат кокичета

сред гората
момини сълзи
кога ли са плакали

сред невинността
похотта е по изразена
вятър разтваря божура

в шарената стомна
вятърът свири
на гърба на мама

граничар
с браздата се слива
по мундира му сняг

Ана Стоянова

Разорана нива
топло прегръща
молитвата за хляба.

Виолета Солникова

Знаме развя
тишината...
Събуди се
утро –
Котешки стъпки

Сестриче
кученце.
Дадох му
лекарства.
Плаче ръката ми...

Брилянти:
Обичани, не
обещават те –
Очите на дете..

В локвата –
изплаках обичта си.
Въздъхна луната.

Без пари и
гладен...
Кучето
научи ме!

Венци Маринов

Благодаря ти.
Цветето ме научи
на тези думи.

Иванка Павлова

водно конче
не знам езика ти;
дух над езерото

разхвърляни спомени
пълни
с балони

Мария Славова

в равнината щъркели
под крилата им
слънцето

тъмни прозорци
в двора на затвора
коледна елха

Тони Теллалов

Любима жена.
51 капки звезден дъжд –
цяла Вселена.

Кирил Желязков

Аромат на зима,
белите дървета
дишат тишина.

Звездите от снега
полепват
по моите ръкавици.

Тайнствена белота
кокичетата имат цвят
на зима.

Виолета Цолова

зимен дъжд
мъртва и необитаема
планета

идва смъртта
усещане за лекота
зимен ветрец

играят сенки
умът строи светове
коледа е

Владимир Стоичков

Топлината търси.
Самотна в зимната нощ.
Декемврийска мечта.

Коледни украси,
празни маси...
хистингястис

Поетът пие,
думите се пишат,
на дъното на чашата.

Илия Димов

зора зорѝ
сеяч зърнòто пръска –
шепи надежда

в езерцето
златни рибки кръжат –
едва ги следя

здравей ноември
народните будители
в себе приютил

народе
кого избра –
та той те води към война

опразнено гнездо
майка, татко и деца
мигрират и те

Иванка Попова-Велева

„и това ще мине“
мислейки за Коледа
не за самотата

вилнеещ вятър
събра спомените ми
пречупени дървета

пролетна утрин
баба оставя слънцето
да заглади бръчките ѝ

Надежда Тошкова

мухите спят
и сънуват
как отваряш прозореца

в тишината
от нищо се ражда
същността на нещата

Йордан Атанасов

листо в реката
докосва отражения
отминава

луна
един докоснат облак
потъва в тъмното

Александър Алекс. Дъбнишки

четирилистна детелина
сред страниците намерих
чуждо щастие

Галя Вълчанова

след дъжда
прескачам в локвите
розовия залез

тропот на градушка
пастирът завръща
стадо облаци

Богоявление
мокри крилата
на гълъба

Станка Парушева

смълчани чешми
над тях единствено
синева

на самолета
заедно със здравеца
пръст от родината

избледнял кръст
южнякът гаси свещ
след свещ

Илияна Стоянова

нощен влак
в далечината градове –
съзвездия без име

писмо:
прегъвам на четири
своята сянка

бяла пеперуда
кръжи над тревите
песен от мълчание

Окапал липов цвят.
Три циганки на зазоряване
премитат лятото.

военно гробище
марш на кръстовите сенки
под команда на слънцето

Александра Ивойлова

Планинският поток
плаче с шум – оплаква съдбата
на заминалите.

Милчо Петков

зимна вечер
върху сланината
шарена сол

пролет
нов съсед
в къщата за птици

Явор Цанев

нов сняг
белее брадата
на попа

Янис Якимов

От угаснала жарава
Феникс! Всеки път
Излитам аз в простора!

В беда протегна ръка
И въздигна ме
Приятеля познах аз!

Бог подари ни света!
Рушим го днес ние
Спасението – ние сме!

Ангелина Кожухарова

Свещта догаря...
Театър на сенките
върху стената...

Павлина Петрова

разчитам
бенките по твоята кожа –
Брайлово писмо

мъгла над реката
дърветата
между два свята

мигване на светулка –
безмълвният свидетел на
нашата любов

колко гладно
за любов е сърцето ми…
снежна луна

зазорява се –
само морков в локвата
от снежния човек

Диана Тенева

Стената на плача
едно дете ми казва
истината

топъл декември
бабите започват да плетат
снежинки

мъх на праскова
бузките на бебето
рано сутрин

Мая Кисьова

обеци от миди
було от морска пяна –
Луна се жени

Вероника Иванова

писна гайда
изви се мъжко хоро
в реката за кръста

Петра Андра

Прегърбена старица
брои стотинки
в пазара на изобилието.

Войнишко гробище.
Малчугани с прашки
играят на война.

слънчева жена
и летен бриз
за теб, любов

Павлина Якимова Петкова

върху прозореца
зимата рисува
моите мечти

магарешки тръни
с шапки от сняг –
самота

Христилия Кулева

Зимни мъгли
в сребърна паяжина
оковани души

Кървава луна
по смълчаната земя
пълзят бедите

Ружа Велчева

Светят реклами –
пломби на зъби
в зимната вечер.

Селце в Балкана –
Голямата мечка
над него само.

Рой самодиви
в лятната дискотека
летят и пеят.

Лятна кошара.
В Кумовата слама
свети луната.

Генчо Витанов

Пролетна дъга.
Изброих седем цвята.
Аз съм осмият.

Веднъж живееш.
И веднъж умираш.
Хомо Веднъжко.

Хващам луната –
моето жълто такси
там, на небето

Георги Тодоров

Лястовичето
гнездо – шепа на сеяч
на небесата.

Лист светещ пада
пак от звездното дърво.
А уж са вечни.

Атанас Звездинов

Край кофа за смет
захвърлена суха елха.
Старец търси хляб.

Венцеслав Бъчваров

Не сме престанали
да се обичаме
във спомена.

Георги Мицков

Загубих си
моето лице.
Сега се изграждам от болка.

Данила Стоянова

И залезът е като
път на бедуин –
идва двугърба нощта.

И този слънчев камък
отразява свеж
мирис на вода и дим.

Във сянка облаците
крият снежен дъх
захвърлен под скалите.

Мълчанието кацна
на връхчето на
капка борова смола.

Диа Ангел

Щурче на прозореца...
Първата рожба
на любовната нощ.

Ана-Зорница Николова

Тази любов –
намигване
на бухал

Пазар за риба –
оглушителни са
гласовете на продавачите.

Романтична любов
в черно-белия филм
на зимата.

Росица Якимова

Римски стадион.
По каменната сова
следи от кръв.

Лидия Сиракова

Вятър ги довя целувките –
розови листенца
по тялото ми.

В куфара на имигранта
шепа пръст
и корен от роза.

По пътека нагоре
стълба
от борови сенки.

Аксиния Михайлова

Семенца от бурени
прехвръкват над задръстената
магистрала.

На дъното
в утайка от кафе –
бяла пеперуда.

Детелин Вълков

Кипене –
виждам водата
отвътре.

Иванка Янкова

Пълнолуние...
Върху речните камъни
сенки на риби.

Слънчогледите
с гръб към луната –
театър на сенките.

Марица Колчева

На прозореца
гълъб –
новините слуша.

Нина Кръстева

Рояк врабчета
литна от тротоара.
Мрачни облаци.

Сергия за книги.
Върху Библията
гълъб е кацнал.

Маргарит Жеков

Бедрата ти
безразлични
към песента на птиците.

Румен Баросов

Музика...
Някой по-съвършен от мен
изкачва небето.

Иванка Кючукова

Интервю
в стаята на инвалид.
Крясък на папагал.

Екатерина Кунова

Шия на лебед
грациозно източил,
стърже стар грамофон.

Радост-Лилия Рачева

Гергьовски дъжд
вали смирено –
стъпки на светец.

Димитър Палазов

Киселинен дъжд...
Чист е само въздухът
в жълтата гайда.

Безлунна нощ.
Очи на котка
осветлиха пътеката.

Лидия Сиракова

Шишарките
между земята
и детската ръка.

След камъка в стъклото –
слънчева паяжина
на стената.

балади и куршуми
военната униформа на баща ми

оръдието в парка
където
понякога се срещаме

печатарски букви – сребърен куршум

Здравко Каракехайов

Свечерява.
В окото на коня –
снежинка.

Керана Ангелова

Границата
зад която е нощта
сама пресичам.

Цвета Изворска – Омила

Смъртта ще мине там,
където на десния ми крак
се разширява вена.

Николай Кънчев (1936 г. – 2007 г.)

пиша ти…
въздишка на есенно листо
побира всички думи

блести реката
слънчеви зайчета
по лицата ни

изгревите и залезите
всеки път
възхвала на сътворението

Валерия Тодорова

Много студ,
малко сняг
и една самотна птица
на реката при Двумостовието!

Зденка Тодорова

Детска рисунка –
мартеници
по дулата на танковете...

Лятно небе
в шепа –
синьо конско мънисто...

Рижаво геврече
на възглавницата –
котето довършва съня ми...

Залез в трамвая –
на слепия
не свети в очите...

На село
при баба –
сълзи в копривата...

Вятърът флиртува,
планината разкопчава
бялата си рокля...

Рени Васева

старец се подпира
на слънчев лъч
зимата
се свива

Петя Ташева

фосил в пустинята
отвън е камък
отвътре памет

душата на снега
през улука изтича
прераждане

скална обител
птици
разчитат послания

лятото спи
в червена ябълка
сънува грях

на пейка в парка
бездомник сънува
златното руно

между земята и небето
в сърцето на всеки
жива вода

Анна Димитрова

китайски фенери
звезди през деня
носят надежда

кукери –
гонят злите сили и духове
с юмруци помежду си

бели лотоси
в мътно блато се ражда
чистота и светлина

Анелия Атанасова

котешки стъпки
лежерността на
притихнало време

бране на боровинки
склонът прибулен
в мъгли и потайност

всички погледи
в него
осанка на лъв

блести реката
слънчеви зайчета
по лицата ни

Валерия Тодорова

Януарски дъх.
Тук ледени въздишки
рисуват зима.

Стихът е рана.
Кълбовидна мълния
от римуване.

Старите къщи
със гъсто мълчание
крият спомени.

Неудържимост.
Във синьо утро хуква
босият южняк.

Цветана Качерилска

Често клоните ме удрят.
Аз ги тръскам с длан.
Плаче ли росата с моите очи?

Забрава взриви
всички звезди горе.
Тишина от нелюбов.

О, коледни чеда, земни, и небесни... смирени сме ние, всички!

Небосвод снежен. Необятен, с тайни. Неговорещи звезди – с възвание.

Зина Йорданова

Една циклама
си говори с вятъра
през тънкото стъкло.

Пролетни предчувствия.
И листните въшки
се пробуждат.

Прекъснат от злодеи
пътят свършва.
Безкраят е награда.

шикалки в снагата на дъба
обет за заедност
без корист

Мария Зоицина

Пролетен вятър
в косите ми вплете
мирис на цвете.

мъжът ми
се прибра пиян
колко ли щурци е настъпил

Врабецът яде
от ябълката райска
и не го знае.

Огледалата
мокри лежат на пътя,
капки ги чупят.

Стадо кози.
Като пръснат бял боб на
зелена черга.

Детелина Тихолова

Цяла зима навън.
И пак цъфнал.
Има дух тоя кактус.

Първа глътка кафе.
Благославям Бога.

Гергана Ватева

през деня те сънувам
с отворени очи,
а нощем не заспивам

Звезделин Минков

Предчувствах те преди да те намеря,
да ти пиша и да те забравя.
А теб те няма! Няма те!

Екатерина Пенчева

зимен дъжд
навън са само градинските
джуджета

Александър Костов

поледица
дете води баба си
за ръка

Даниела Михалева

от мъничка знам
как се правят човеци
от морския сняг

мечтая за сняг
с аромат на канела
и горещ шоколад

Елена Георгиева

маски
само мартеничките
се смеят

световъртеж...
Пижо и Пенда
танцуват в пералнята

далеч от дома...
чужда е песента
на птиците

село без дим
комините изпращат
отлитащите птици

листопад
все по-малко хора знаят
детския ми прякор

Кристина Тодорова

Град от светлини,
под имела отрупан със сняг
затварям очи...

Александра Павлова

Коледна магия
Подаръци в сърцето ми
Сложи баба.

Боряна Симеонова

краят на лятото
в раницата ми –
подкова

есенно утро
как светят в мъглата
дивите ябълки!

зимна мъгла –
вдишвам от светлината
на фенерчето

първолаче
най-трудните буквички
на мама и тате

следваща спирка
„Райска градина“...
никой не слиза

Милена Велева

ПРЕДПРОЛЕТ

славеят във парка
и уличното куче
еднакво ранобудни

Георги Георгиев

как да прегърнеш небе
облечено със себе си
жълта хризантема

не ще те търся
стрелата ти ще ме намери
дори и да ме няма вече

ще дойдат отново цветя
пера та на пролетта
отлетели

пролетния вятър
струни в косата ти
напява

луна зад прозореца
защо все се усмихваш
на тази дата

Ивет Иво

безтелесно
скритото открито
кротко се усмихва

Боряна Русева

ВТОРА ЧАСТ

РЕНСАКУ

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

РЕНСАКУ

нощни звуци
канални водопади
отмиват сънища

*

изстрел на стълбището –
вратата на асансьора
пак повредена

*

ритмични звуци
от съседите отгоре –
не е шевната машина

*

кучето на съседа
изтривалката на входа
отново мокра

АНА РИЛСКА

/ЦВЕТАНА КАЧЕРИЛСКА/

ПЯСЪЧНИ СТЪПКИ

Въздухът тежи.
Солен дъжд заличава
пясъчни стъпки.

*

Малка Вселена –
светлина и зеница
земя и небе.

*

Пясъчен спомен.
Сухи и изменчиви
ветрове веят.

АНА СТОЯНОВА

НОЩ И ДЕН

в пролетната нощ
звездите едри
излизат на парад

*

в мрака
с бяла усмивка
изрича – обичам те

*

лятна вечер
щурци люлеят тишината
приспивана песен

*

лятна нощ
намигат тревите
политат светулки

*

зимна вечер
до жамала мама
тънка нишка преде

*

ден на влюбените
десетина бели рози
цената на любовта

АНЕЛИЯ АТАНАСОВА

БЪЛГАРСКИ ОБИЧАИ, ренсаку

седем билки набрах
направих чай за здраве
с мълчана вода

*

кукери –
гонят злите сили и духове
с юмруци помежду си

*

звън и шум
курети танцуват бойни танци
пазят децата

*

сняг и сурвачки
баба и дядо
си спомнят

*

Бъдни вечер
аромат на ошав
есен в чинията

*

Коледа и подаръци
роди се звезда
спасител на души

*

Моми венци сплитат
гадаят бъдещето
благославят домовете

АННА ДИМИТРОВА

ПУСТИНЯ

чай в пустинята
усмивката
ухае на мента

*

буря в пустинята
пясък в окото
за спомен

*

в пясъка
стъпки от камила
тайнопис

*

керван по залез
сенки
подпират дюните

БРАНИМИРА КУНЧЕВА

РЕНСАКУ

пухкави облаци
земеродно рибарче
отмъква рибката ми

*

комедия в Спешното
как се хванах сам
на въдицата си

*

първи стъпки
ловим с детето
магнитни рибки

ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА

СЪРЦЕ НА МОМИЧЕ

заплетена в косата ми муха
задушава се
между два кичура

в старите ми сандали
охлюв е изоставил
кръглата си къща

седем пъти дявол и седем пъти бог
отрова от лютиче потича по мъха
на средната линия на тялото ми

Летен тен.
Зад белите ми зрели гърди
все още има сърце на момиче.

жаба под дъгата
наложила маската
на моите тайни

Лека нощ, небе...
Нека падне още малко дъжд
в чашата ми с бира

отдадена на лятото
и жегата в ума ми
цял ден ходя без гащи

пак си купих кая
сочните й пържени очи
изстиват

ВЕРОНИКА ИВАНОВА

РЕНСАКУ

на счупения прозорец
детска обувка
кръв по петата ми

скрежта от прозореца
в топлата стая
сълза на лицето ми

нова година
точка на хоризонта
няма връщане

срутена гара
цял живот стискаш зъби
няма го влакът

тъмна пътека
жена на прозореца
фар е свещта й

коледна песен
столът на баба празен
топъл пуловер

мъгла по пътя
пронизва ме тъгата
пусната вътре

светва екранът
изпращам си стихове
кръгът се затваря

ВИОЛЕТА СОЛНИКОВА

ЮЛИ

Зорницата се стопява
в изгрева
Джулай Морнинг

Две очи ме галят
в утрото,
когато се разминаваме.

Разкъсани от вятъра
Думи
отнасят очакваното.

Гола Луна
във водопад от облаци
се къпе.

пъстроцветна дъга –
мост
над невъзможното.

Над гората от спомени –
чисто небе.
Къде са птиците?

горещ вятър –
танц със саби
танцуват тревите

Задъхва се лятото
по моста
от изгрева до залеза.

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 2/2019

ВИОЛЕТА ЦОЛОВА

ПРОЗОРЕЦЪТ

Прозорецът
е жаден
за небето.

Всички вътрешни прозорци
са отворени
проветрява се душата.

Аз съм
половин стая живот
салтомортале от мисли.

Светлината
се вижда най-добре
в празната стая.

Премислям всичко
с отворени очи
безсъница.

В бездънната тишина
чувам сърцето
на дъното.

Събирам в шепи
последния си дъх
пепел от рози.

Слънце...
как да си направя?
Срежи портокал.

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

ЦЪФНАЛИТЕ СЛИВИ

цъфналите сливи
през февруарската мъгла
търся ключа си

толкова рехави –
листенцата на върбата
разплетен възел

Паднало дърво –
цялото в цвят… по пътя
рояк боклуци

старо шосе над
магистралата
криволичи… и аз

Просребря между
дърветата реката –
звън на монети…

Звън на трамвай…

зелената пяна

на млади листа

плува над бели цветчета

политическата пяна

дави ни… звън на камбани

ГЕОРГИ ДЕЛЕВ

КРЪГОВРАТИ

Златна – тревата
тъничка снага протяга
Да докосне слънцето...

Обедна омара
златни класове люлее
цикади спорят

Задимено е
избелялото небе
горят стърнища.

С Шарен ямурлук
покрита е гората
поточе ромоли

Треперят сутрин
тополи изрусени...
Есента е тук!

Далечно слънце
лист червен
ручеят бродира лед

Със студ пропит е вятърът
снежинките се сипят
Сама е шипката...

Пухкави снежинки
шипката покриват днес,
като брилянти са!

ДАРИЯ ГЕОРГИЕВА

ИЗПОВЕДИ В РОЗОВО

огледалото
ме пита коя съм
посочвам цъфнало дърво

като вишнев цвят
прощавам на всички
които ме подминават

дъждобран
пазя детската си душа
от жената в мен

аз и момичето в тролея
страхуваме се
от един и същ парфюм

просячета
събират пари
за да си купят тъгата ми

влюбена в чудовище
обувам стар панталон
за срещата с него

майски дъжд
бездомник започва
да се храни без мен

когато вали
обикновено забравям
да се надбягвам с вятъра

ДАФИНА КУЗМАНОВА

ОТЛИТАНЕ

Друга есен –
ръката на мама
е в моята длан.

*

Отлитане.
Всеки има спомен
с птица ...

*

Това лято
на Богородица – отлетя
и мама… Тихо е от светлина...

*

Времето бяга
от нас – дъх на птица
и остава болка

*

Птица излетя
горещите ти шепи
сънят напусна

*

Обезшумяла гора
на пръсти стъпва
есента...

*

Първите листа
на брезичката залюляха
клоните към слънцето

ИВАНКА ПАВЛОВА

ДА СИ ЩАСТЛИВ

*
„Благодаря ти".
Цветето ме научи
на тези думи.

*
Една усмивка
вдигна бариерата
пред сърцето ми.

*
Ако се сринеш,
нека си за другите
едно стъпало.

*
Опитомявам.
Учи ме Екзюпери
да съм щастлива.

из „Светът в капка роса“, автор Иванка Павлова, 2016 г.

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 1/2024

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

РЕНСАКУ

ЧЕРНИЛКА

черни облаци
над земята се влачат
с мирис на барут

черен гарван
на черна мура
тягостно грачи

прясна могила
чернее пред очите
на майката

черна шамия
за любимия син –
почернен живот

Черно море
отмива сълзите –
лелеяни спомени

БЕЛОТА

зимно утро
по покривите сняг –
в комина дим

на първите лъчи
снегът блести –
разсипани брилянти

по прозореца
зимата рисува
дантелено перде

зад прозореца
белее върхът
изнемогва ски-лифтът

заснежени върхове
в душата прониква
светлина

ИЛИАН ПЕТРОВ

ПРОЛЕТ, ренсаку

*
до вчера по джанките
белееше сняг,
а днес – цветове!

*
Пролетен залез –
в свежозелени листа
сърце от сянка

*
Чуваш ли? Цветовете
на крушата
падат на земята

*
Буйно разлистен,
лесът скрива
вечно бодяща самота.

ИЛИЯ ДИМОВ

РАКИЯ

(след Сатока Танеда)

Ухото в ракия,
поетът сънува,
думи плуват.

*

Ракийна мъгла,
поетът затънал,
в морето на вдъхновение.

*

Купонджийски стил,
поетът прославя,
ракийната вечер.

*

Поетът пие,
думите се пишат,
на дъното на чашата.

*

Ракийна вълна,
поетът се качва,
на върха на стиха.

*

След последната чаша,
вечерта тихо се спуска,
поетът пее.

ЗОРНИЦА ХАРИЗАНОВА

БАЩИН ДОМ

В памет на онези, които вече не са сред нас, но вечно ще живеят в спомените и сърцата ни…

празен дом
плащам данъка му
с насълзени очи

ръждясал катинар
отключвам врата
към спомените

среднощен пир
скворци кълват необраното
грозде на дядо

сезонът на лютеницата
игриви пламъчета
танцуват в кръг

бяло вино
от червено грозде –
неповторимият аромат
на Пино ноар

бащин дом
до избелялата снимка
неотворена мартеница

/Iris International, 2019/

стара черга –
езикът
на няколко поколения

/human – an anthology of Bulgarian haiku, 2022/

празнична престилка
приведената фигура
на баба в кухнята

сребърна табакера
лютивият аромат
на слънце без филтър

дървено корабче
вентилатор издува
платната му

пясъчен часовник –
връща времето
назад

стар радиоприемник
на всички честоти
военни маршове

сладко от смокини
горчивият вкус
на кафе на пясък

порцеланов поднос
фина пукнатина разполовява
сърцата в средата му

сребърна бонбониера
домашни пияни вишни
събират погледите

настолно огледало
от левия му край наднича
покойната ми леля

костен порцелан
светлината прозира
през декорацията

топлата прегръдка
на родопски китеник
годините текат назад

стара шевна машина
прекроявам миналото
по свой вкус

домашен сапун
капчица лавандулово масло –
тайната рецепта на баба

мелничка за кафе
цял следобед превъртам
стари спомени

кутия с разноцветни конци
равномерният бод
в копринените бродерии на баба

пролетно манто
дори мартеницата
с дъх на нафталин

парна ютия
колосаните яки на ризите
в масивния гардероб

посребрен визитник
на дъното му
изсушена незабравка

празно шишенце от одеколон –
ароматът на татко
преди командировка

порцеланова кукла
очите ѝ втренчени
във вечността

каменно корито
в пукнатината
две бели теменужки

кутия за бижута
на дъното венчалните халки
на баба и дядо

глинена делва
достатъчно дълбока ли е
за ехото на самотата

„Образцов дом“
цяла една епоха
в поцинковани лозунги

неделен пазар
старият акордеон на татко
с нов собственик

битпазар
разпродавам миналото
на безценица

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 1/2023

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

ВЯРА

/с преклонение към Вапцаров/

очи отварям с вяра
и тръгвам към Бога –
смирена коленича...

*

една врата затварям
отварям храма
с вяра

*

молитвата си казвам
с вяра думите редя
и пред олтара коленича

*

моята вяра
в дните честити
с куршум не се сломява...

ЛЮДМИЛА ХРИСТОВА

ПТИЦИТЕ

зимно слънце
избледнява синьото
по крилете на сойката

крайречна мъгла
все по-глухи гласовете
на патиците

снежна река
на тръстиковите острови
самотен лебед

Петльовден
свещеникът съкращава
службата

тишина…
опъва шия петлето-
ветропоказател

лют студ
синее сянката
на гарвана

оживява
умиращият лебед –
танцува внучката

топъл вятър
почукват в такт кълвачът
и кепенците

публ. във в-к Майничи – 15.11.2017

залитащи кокошки
внукът за пръв път вари
ракия

беден край
много са само
щъркеловите гнезда

майско утро
писука шапката
на плашилото
публ. във в-к Майничи – 10.05.2019

високи води
гмуркат се сенките
на бързолетите

ранно утро
в просъница чувам
морза на кълвача

спомен за война
в пробитата каска
яйца на чучулига

градски паркинг
на място за инвалиди
еднокрак гълъб

най-дългият ден
до залез пее
червеношийката

ваканция на село
в коритото с гуменото пате
плуват гъски

дъждовна есен
отплува от градината
керамичният лебед

квартална кръчма
подсвирква след мен
папагал

топъл вятър
хвърчилото настига
ято патици

пълнолуние
бухалът на църквата
с ореол

отличие от 19 межд. хайку конкурс Майничи – 2016 г.

все по-хубава
песента на синигера…
вече час дебне котката

кръчма в планината
косовете свирукат
в чалга ритъм

пусто поле
никой не чува славея
но той пее

есенен залез
сред листата на крушата
невидима червеношийка

морски бряг
в здрача всички птици
са сини

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 3/2023

МАРИЯ СЛАВОВА

НОЩТА РАЗКРИВА

нощта разкрива
същина;
разпръснати копнежи

в небето
летят птици;
в мен също

снежен човек
в мен мълчи
зимата

златен прах
над неизменното;
въздушен мах

утро
лъч разделя
пръстите ни

форма и смисъл
тънкостенна самота
излива сълзи

в посоките
на ничии пространства –
семафора на вярата

през очите ти
се виждам скришно
къде съм

само ти
дъжд за мен си
но не достатъчно

черти с тебешир
човешки същности
без сърце

клонка от клен
картина в стаята
на мама

водно конче
не знам езика ти;
дух над езерото

стъпки по паважа
улицата освобождава
мрака си

разхвърляни спомени
пълни
с балони

МАЯ КИСЬОВА

РЕНСАКУ

топъл декември
бабите започват да плетат
снежинки

*

цъфнала вишна
старицата отваря
всички прозорци

*

изоставен дом
а колко красива е
паяжината

МИНКО ТАНЕВ

РЕНСАКУ

безброй хвърчила
пламъци от залеза
върху хълма

*

пролетни клади
дървото на живота
с безброй филизи

*

песните на дрозд
послания на предци
от отвъдното

МИРОСЛАВА СИМЕОНОВА

РЕНСАКУ

*
Облаците
ситнят на небосвода.
Небесно пасбище.

*
Бели облаци,
а вятърът е
техният пастир.

*
Вятърът пилее
пепелта на горени
мостове. И мечти.

*
Светът лишен
от тишината през войната
се търкаля в прахта.

*
Вечерта пристъпя
тихо и ми носи мир.
Приспивам своя ден.

НАДЕЖДА СТАНИЛОВА

РЕНСАКУ

*
есенно равноденствие
паяче
пред семейната икона

*
бяло мушкато
баба е засадила
сянката си

*
изоставен двор
дядо отглежда от небето
глухарчета за вино

*
българско хоро
краката бродират
космическа шевица

*
броеница
старецът пропуска
години

РЕНИ ВАСЕВА

ДЕТСТВО

Рижаво геврече
на възглавницата –
котето довършва съня ми...

Скъсана гуменка
нагоре по хълма –
детство мое...

Пролетно слънце –
скача по керемидите
детска топка...

На село
при баба –
сълзи в копривата...

Лятно небе
в шепа –
синьо конско мънисто...

Баба мие
мастилени пръстчета –
черницата на двора...

Кайсиев мармалад
върху филията ми –
залезът...

Баница в ръцете ни –
баба гледа
към точилката...

Дядо разчупва хляба –
събираме трохи
за врабчетата...

С колелото на дядо
до фурната –
хлябът без коричка...

В бюфета на баба
духове сред тавите –
криеница...

Дядо носи
стълба –
котето на дървото...

Качвам се
по улука –
топката на покрива...

Дядо сърдит на баба –
няма джоджен
в боба ...

При баба и дядо –
звезден огън
в комина...

Дует –
кавалът на дядо
и вятърът в комина...

Баба на двора,
вятър в полите й –
пеперудена младост...

Зима на село –
ръженът пари
дланта ми...

РУМЕН СЕЙРЕКОВ (1959 – 2020)

СЕЗОНИ

*

перце в небето
рижа котка извива гръб
на покрива

*

каруца с дини
старият кон клати глава
отрицателно

*

есен
вятърът отвява
листо на дюля

*

родопска гайда
между баирите песента
звучи след края си

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 3/2019

СТАНИСЛАВА ГАНЧЕВА

ПЕРО

Две пера се подават
от хастара на якето -
Турски производител

*
Венче от булото
Наближава
кадифената ни сватба

*
Стрелбище в цирк
От обиците остават
само перата

*
Бледнее спомена
Породръжката
на мама

*
Черупки и пух
Кряскат врани с чайки
в неравен двубой

СТОЯНКА БОЯНОВА

СЛЪНЧЕВА ПЛАНЕТА

слънчева планета
във всеки следващ момент
някъде разсъмва

дърво на хълма –
издишва то – аз вдишвам
издишвам аз – то вдишва

котка в ливада
мустаците й местят
тънички треви

слънчогледи –
всички гледат на изток
а слънцето залязва

небето слиза
валят безброй снежинки
с форма на звезди

есенна мъгла
планина без върхове
в далечината

Награда от Четвъртия международен хайку конкурс, Мориока, Япония – 2022.

ЦАНКА ШИШКОВА

КАРТИНИ ОТ ЕДНО ЗЕМЕТРЕСЕНИЕ

*
земетресение… мъжете също плачат

*
пореден трус
всеки се моли
на своя бог

*
спасителни отряди
нямат нужда от карта
и преводач

*
спасител
и куче с наранени лапи
затихващо стенание

*
земетресение
момиченце прегръща
непознато бебе

*
баща говори
с мъртвата си дъщеря
безмълвни репортери

*
камбана бие сама
при всеки следващ трус
оцелял храм

*
часовник тиктака
в дълбока тишина
тих снегопад

*
камбанен звън
отломки от стена с библейски
стенописи

*
епицентър
мълчанието на погребаните
домове

*
трети ден
куче чака стопанина си
дом в разруха

*
земетресение
и все пак песен на дрозд
на зазоряване

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

СТАРИЦАТА, ренсаку

никого не чака
изпраща спомените
старица на портата

всяка нощ
изгризват съня ѝ
спомени молци

в гърдите ѝ
не достига въздух
отлетели деца

в сънищата ѝ
разни гости
някои разпознава

сезоните
все по-кратки
остарели години

размяна
на висока цена
обич срещу мъка

брои
падащите листа
сбогува се старицата

ТЕМЕНУЖКА ВАЧЕВА

ХАЙКУ ЗА МАРТЕНИЦАТА

*
да са бели и червени
марта кичи
малки и големи

*
против уроки
амулет от древността
си връзвам на ръка

*
дръвче кича
за берекет на двора
и късмет на хора

*
за здраве
с бялото – червено цвете
марта ме закичва

ТОНИ ТЕЛЛАЛОВ

СЕЗОНИ

*
мокри клонки –
няма как да стъпиш
някъде встрани

*
сиромашко лято –
брезата и небето
в различни сезони

*
локви пълни
с борови иглички
вик на гарван

*
първи сняг
навън трепти единствено
клепалото на манастир

*
тъмни прозорци
в двора на затвора
коледна елха

*
нацъфтели липи –
в прозореца на дъщеря ми
чуква ситно камъче

ТРЕТА ЧАСТ

ХАЙБУНИ

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

ЛОВ НА ПАТИЦИ

Час за раздяла –
Като облаците надалеч
Отлитат дивите гъски.

Мацуо Башьо

След изстрела патицата започваше да пада.

Понякога бързо, като камък, мълчаливо. Друг път с жални крясъци и трескаво пърхане на крилата. Плисъкът на водата като че ли я събираше с образа ѝ. Не вярвах на това, нещо мамеше взора ми. От мястото на падането патицата отново излиташе, сякаш сменила се с образа си, а простреляното телце потъваше.

Исках да се гмурна с него, да го настигна в пътя му към дъното и да му кажа, че то отново е литнало, че тук вече го няма. Усещах допира на водата по лицето си и когато изплувах нагоре вече знаех, че не имало изстрел, че патицата не е паднала, че тя и пътят ѝ не са престанали да бъдат едно.

Само гърмът бе останал жив в съзнанието ми, но и той заглъхваше в тихия шум на тръстиките.

водни кръгове
пера люлеят –
пишат…

Оригиналът на английски език, заедно с превод от редакцията на немски, е публикуван в сп. CHRYSANTHEMUM, №21, April 2017, p.76

АНА СТОЯНОВА

МОИТЕ ТРЕВОГИ

Често разсъждавам на глас и се питам – колко са другите с подобни тревоги в нашия свят разбунен.

Да разровиш мравуняк, без да те полази разгневена мравка.

Да отвориш кошер с голи ръце, без да отнесеш жилото на някоя обезпокоена пчела.

Да воюваш на фронт с най-съвършеното снаряжение, без да бъдеш наранен.

Е, няма такава реалност.

Някой бърка в мравуняка с твоите ръце.

Някой загребва мед от твоя кошер.

Сумтиш, ръмжиш и това ти стига за притъпената ти чувствителност, макар огънят да е пред твоята врата.

безмълвие
върху руини горещи
крачи смъртта

АННА ДИМИТРОВА

СЪЗЕРЦАНИЯ ПОД ЗЕМЯТА

ЗА ПЕЩЕРИТЕ

Забелязала съм, че в живота душата ми често е обърната с поглед надолу. Търси пещерите, благоговее пред изящните сталактити и сталагмити, сътворени от вселенски сили преди милиони години. Разглежда отпечатъци на ръце на пещерния човек, удивлява се от прозиращите съвършени скални рисунки на животни и птици. Пещерата е като утроба. В пещера се е раждал Исус, в пещера са го погребали. В скалните манастири скрити от видимия свят в малки пещери са медитирали исихасти и монаси. Виждам пещерата като подземен храм, който пази спомена за ледниковия период, за повторното раждане на човечеството.

пещерен храм
поклонение на душите
кръговрат на сътворението

ЗА ВУЛКАНИТЕ

Нещо ме тегли неистово да погледна в гърлото на вулкана, там където земята ври и клокочи.

Иска ми се да разгадая магиите в подземния свят. Някой гори страници от библията на земята. Гледам как пушеците се вият спираловидно нагоре.

Може би там върху небесния екран с тайнствени букви ще начертаят пътя към един друг свят.

Успокоявам душата си с красивите езерни калдери, които внасят хармония в земните страсти.

подземен ад
бог пренарежда
реда на земята

КЛАДЕНЕЦ

Търся кладенците. Обичам да се оглеждам в огледалата им. Чувствата ми се люлеят в кофата, закачена на стоманено въже ту светли , ту тъмни.

Виждам образа си с тревогите и щастливите мигове. Но знам, че от всеки кладенец блика жива вода, извор на живот и там се крие тайно знание, натрупана мъдрост, много легенди Понякога човек иска да се скрие в дълбините му, да удави страховете си. Но после ако погледне на горе като в телескоп ще открие красотата на видимия свят.

между земята и небето
в сърцето на всеки
жива вода

БРАНИМИРА КУНЧЕВА

НАРЪЧНИК ЗА ДОМАШНО УИСКИ

Вместо порцеланов сервиз, както е редно, за двадесетгодишнината с мъжа ми решаваме да си купим меден казан, за да си варим уиски. Речено – сторено. Носим го на село, където живеят баща ми и една мишка. Вадим малца и отмерваме количество. Докато аз го троша с ръчна мелничка,

Тихомир слага смесително-озахарителния апарат (голяма тенджера с вода) да завира на котлона. При достигане на необходимата температура, изсипваме малца, разбъркваме и завиваме тенджерата с няколко ката дрехи на пода. Баща ми стои мълчаливо и ни гледа с любопитство, сигурна съм, че и мишката наблюдава от някой процеп в дъските. След час правим проба с йодова тинктура и една лъжица от малцовата каша, взета от тенджерата, която се оказва успешна – цветът е кафеникав, без лилави оттенъци.

Това показва, че малцът е озахарен и можем да преминем към охлаждане. После прецеждаме и промиваме малца с топла вода във филтрационен съд (обикновена кофа с цедка).

Преливаме пивната мъст в два ферментационни апарата (пластмасови туби с воден затвор) и добавяме подготвените дрожди.

Късно през нощта Тихомир не спи, а слуша омагьосан гъргорещи звуци в кухнята (които аз ще чуя на сутринта). Не е сам.

и мишката се заслушва
в звука на
хранещи се дрожди

След няколко дни ферментацията е към своя край. За уискито се прави двойна дестилация. Изливаме пивната мъст, която вече се е избистрила, в казана, като внимаваме да не влязат утайките. Звездно и студено е навън.

Докато Тихомир разпалва дървата, се замислям. „Дали човек е по-склонен с годините да прави повече компромиси във връзката си или категорично отказва да се съобразява с неща, които смята за неправилни…“ Протягам ръце към топлината. „Засилват ли се чувствата към партньора или преминават в друго състояние…“

в медния казан
втора преварка
на любовта ни

ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА

МУХА

Свободни вариации на тема хайку муха

(посветено на една муха, напомнила ми за други мухи)

Много е приятно да има и да процъфтява някакъв вид поезия, удобна за всички – с ясни, неотменими и приятно деспотични формални правила, написани на прост и ясен език – удобна, както за индиеца, така и за японеца, българина и американеца. Както за индивида, така и за обществото.

Изобщо е много удобно всичко в една къща да е подредено и да има своето точно място.

Например: „Тук може само дзен“ (Ама вие не знаете какво е! Потърсете в долапа!), „Метафорите и олицетворенията в боклука, моля!“, „Никакъв анимизъм в хола! Това е смешно!“, „Какво въображение? Кой го покани в спалнята?“, „Къде ви е фразата и къде фрагмента? Аз колко пъти да повтарям?!“ и други …

Току-що в кухнята си видях следното нещо и му зададох въпрос:

Муха забръмча.
Дали носи лято
между крилата си?

Току-що видях следното нещо в кухнята си и не му зададох въпрос:

Муха забръмча
изведнъж в тишината,
а после кацна.

Кое ли е правилното хайку? Кое може да се нарече поезия. Кое може да се нарече хайку поезия? Защо не кажа „изведнъж в тишината/ забръмча муха/ а после кацна“ (което също ми допада). Може би все пак в последното „поетизмът е минимален“ и това вече го прави полухайку. Защото да не забравяме – хайку не е едно изречение и в него има скок на въображението, постигнат чрез сблъсък на образи и състояния… Като например:

Муха забръмча
в тишината на стаята.
Летният ми грип.

Или по-хард:

Тихо в стаята –
муха отпива
от вчерашната супа.

Големи теми, няма що, нали? Преживяванията ми с някакви мухи. Дали да не потъна по-дълбоко в чувството за самота? В моето собствено? Преживявано толкова пъти? Понякога довело до (дзен – ох!) прозрения, други пъти – не довело.

И тя като мен –
дебеличка и стара:
муха у дома.

Муха каца
върху умрелия ми телефон -
само моето ДНК

(това е доста хитроумно)

…
Кръжа с нея –
малка муха в полет.
Каца върху прясна тор.
…
Върху гърба на коня
за миг кацва муха.
Потрепването!

(шасей хайку – скица от натура)

Май не се порових достатъчно дълбоко в мен…

Но пък споделих много спомени и впечатления, и някои мисли.

О, Боже (и Буда), каква смотана поезия е хайку. Много я обичам!

Всички бисери по-горе са „преживяно и проверено“ и освен това са писани в опит да се спази така страшната извън японския език (доколкото знам) форма от 17 срички – но точно този опит изчисти бисерите така, че … абе, някак си ми харесват.

Можем да пишем хайку всяка една секунда! Аз така смятам. Дори бездомен пияница, с чувство към ужасната и прекрасна поезия на живота, спящ под покрива на гарата, сигурно пише по няколко прото-хайку в секунда – най-лесната и все пак доста трудничка поезия на света (е, без да знае това навярно и ако алкохолът не му е изпил докрай ума (душата) – познавах няколко такива).

Башьо пък е писал минимум едно от своите хайку в продължение на години…

А дали тези хайку ще станат литература - това е друг въпрос за друг влак. Както казва човек, който съм приела за мой ментор – има „учи“

(вътре), има „сото“ (вън). Като да си учи или сото не означава непременно, че си велик или си боклук. Също както във всеки друг вид поезия и изкуство, независимо колко са ценени или подценявани.

И за крайq малко политика:

Муха месарка в къщи
кацнала върху носа на Путин
в синия екран

(тук нямам голям стремеж към формата 17 срички)

Има и P.S.:

Поредна муха
влита през прозореца
откъм лятото

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

ТРЕТАТА СВЕЩ

раздяла –
към житен клас посягам
за опора

Башьо

Обичам това хайку на Башьо.

Още от времето „преди“…

Преди – демокрацията, митингите, първите избори… преди „Миналото в мен“…

Но не преди „Третата свещ“.

… три свещи горят
над гроб с двама мъртъвци…

Аз съм на пет.

Със сълзите на баба узнавам историята на третата свещ – онази, която гори за разстреляната й сестра; онази, без гроб… от снимката на стената.

Бърша сълзите на баба и обещавам да намеря сестра й… или каквото е останало от нея?! Дори не знам какво точно обещавам, но знам, че може и да не изпълня обещанието, знам дори, че може и да не опитам…

Знам само, че нещо е счупено и ще се опитам да го поправя…

И някак усещам… силата на счупените стръкчета трева, върху които баба е седнала. В този момент тя не обръща внимание нито на тревата, нито на мен, нито на жегата, вятъра, тишината, и пламъка на другите свещи.

Гледа третата свещ.

И аз я гледам, и се сливам с тревата.
Тежи –
товарът на обещаното,
но олекна ли – товарът на скръбта?

раздяла с детството –
отронено цветче
върху снега

Харесвам този образ – не помня къде го прочетох за първи път, но е силен образ, който не си отива – цветчета сливов цвят, падащи върху замръзналия сняг…
Но и друг образ идва в ума ми:

раздяла с детството –
отронено цветче
в калта

***
спомен за три свещи
над гроб с двама мъртъвци –
лъкатуши пътят ми

Как искам да е прав – като пътя на изстреляна стрела.
Аз да съм стрелата. И тетивата. И лъкът. И ръката, която я пуска, и ръката, която опъва лъка…
Да трептя, да летя – по пътя си…

…гасне пламъчето ми…

Вървя по жълтите плочки, излъскани от сълзите на свещите.
Трета свещ догаря в ръката ми.

Митингът свърши.

Скърши се синьото знаменце в ръката ми,
виси като носна кърпа от джоба ми.

Пари третата свещ.

Още пари споменът от гробището.

Вятърът суши очите ни… Толкова много сме – търсещи, искащи друго… правещи – Другото…

Вървя по жълтите плочки, към подлеза пред Университета, трета свещ догаря в ръката ми, пари, вятърът не я гаси, не ме теши...

Митингът вече е свършил, хората край мен вече са други.

Третата свещ боде очите им.

И някой ядно /или тревожно?!/ казва:

- Откачени... Ще ни подпалят чергата... Виж го това...

„Това“ бях аз – с третата свещ – пърли ръката ми, пада в краката ми... Стъпквам пламъчето й. Продължавам...

Продължих ли?

***

три свещи горят
над гроб с двама мъртъвци –
моят живот ли?

Зимата свърши.

Онази, отпреди 35 години, която вдъхновено нарекохме „зимата на нашето недоволство“...

Отмина и „пролетта на нашата борба“.

И първата изгубена битка.

И „Градът на истината“ – след първите изгубени избори.

Изгубени… подправени?!

Все едно – „Градът на истината“ нищо не разкри и не промени нищо.

А и как би могъл да промени „нещо“?

Няколко прашни палатки в градинката пред Народното събрание...

Няколко души, приличащи на скитници /или на апостоли?!/ – сред праха край палатките.

И множеството, което отминава, което ги отминава…

Или ги гледа – както се гледат животни в зоологическа градина…

Тръпна край „оградата за зоопарка“ – като животно, което предполага съдбата си.

И вдишвам прахта на недоволството, на устойчивостта и решението да не отстъпиш…

Знам, че не мога да отида в прахта на палатките, че мястото ми не е там – просто, физически няма място за мен. Но мястото ми е в онова духовно пространство на търсене – онова, обитавано от онези, които искат да разберат, да разкрият, да разкажат; да променят…

Третата свещ –
още едно стъпало
по пътя

Извървях пътя й, през онези няколко месеца след „Градът на истината“ и преди падането на правителството на Луканов… Целият път на момичето от снимката – от раждането й, през мечтите, идеалите, битките й… до присъдата и разстрела й…

Без гроб остана. Третата свещ свети някъде, пламъчето догаря…

три свещи горят
на гроб с двама мъртъвци –
„Миналото в мен“.

***

Отмина първото лято от многото лета на „нашето разочарование“...

О, колко е лесно да бъдеш разочарован!

И колко много станаха разочарованите, вечно мърморещи недоволници – търсачи на виновни – не за кръвта и терора на миналото; „виновни“ за проваленото бъдеще… за проваленото „си“ бъдеще…

И това осъзнаване беше първата от много раздели… и разделения.

колко разслоения
можеш да понесеш и
цял да останеш?

раздяла с идеала
есенни листа
в пролетния вятър

чисто бъдеще?
просяк влачи стар дюшек
от кофата за смет

зрънце, отронено
от житен клас
товарът на мравката

бяг от себе си –
в пашкула на личността
всички пътища

третата свещ –
третото око на Буда
гледа в тила ми
впримчи живота ми
кармата на кръвта

къде си,
момиче от снимката?
очите ти – въже през времето
пътеките към теб
прах и пепел

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ВСИЧКОСВЪРЗВАЩОСЪЩЕСТВУВАНЕ

Кучето лае –
всичкосвързващосъществуване
в зимна нощ.

Да бъдеш или да не бъдеш вече не е въпрос. Или по-скоро става дума за знание, и не знание.

Но нека започна с облак. Облакът обикаля небето, така че небето, земята и вселената са част от историята. От облаците вали дъжд, от който възникват реки, морета и океани. И риби вече има. Земята се нуждае от дъжд, за да ражда зърно, а от зърното се прави хляб, който ядат кучета и котки, и аз. И кучето лае през нощта. Лае, за да стресне, раздвижи, събуди – като камбана в манастир. И това куче не би могло да съществува без облак.

Облаците, реки, риба, зърно, хляб, кучета, лай, нощ, манастир, вселена и аз сме в пряка връзка. Кучето лае, а аз пиша за всичкосвързващосъществуване.

Това е нова дума, която все още я няма в речника, но може би някой ден ще бъде там. Дойде ли този ден, това означава, че човек живее в безвремие, без войни и страдания. Всичко зависи от знанието и незнанието.

ИВАН ГЕОРГИЕВ

ПРЕПЪНИ КАМЪНИ

„Stolpersteine“, хайбун 1

В Германия ги наричат „Stolpersteine“ – малки паметни плочи върху вградено до нивото на тротоара бетонно блокче, които припомнят съдбата на евреите по време на Холокоста. По този проект на Гунтер Демниг, определен като най-големият децентрализиран мемориал в света, само в Германия са поставени над 75 000 препъникамъка пред последните адреси на тези хора. Такива има почти из цяла Европа, но България, за наша чест, е гордо изключение. Интенцията на автора – навеждайки се да прочетеш текстовете, правиш символичен поклон към жертвите на нацизма, препъваш се не с краката, а със сърцето.

През годините концепцията среща както одобрение, така и пълно отричане, включително и от еврейски общности. Напълно разбираемо заради своеобразното повторно изравняване със земята, което някои тълкуват дори като продължавано престъпление. Освен това няма как да поставиш 6 млн. препъникамъка за всички убити евреи, да не говорим, че сред вече поставените се четат имена и на такива, които просто са избягали в Америка или някъде другаде. Ами останалите десетки милиони жертви неевреи?

Макар и да не одобрявам проекта на Демниг, може би съм един от малцината, при които той работи – винаги се спирам и чета надписите, но в човешкия поток рядко виждам себеподобни.

хиляди стъпки
затварят очите на мъртвите
още веднъж

По ирония на съдбата, а може би и като умишлена гавра след изгорената синагога, сборният пункт за депортирането в Гьотинген е бил в двора на най-старата протестантска църква в града. Както почти в цяла Германия, така и тук християнската общност не е оказала никаква съпротива срещу похода към смъртта на цели семейства, младежи и деца, сред които и тригодишният Дени Юнгер, който днес можеше да е още между живите. И да гледа как играят внуците му в съседното на църквата училище.

купища детски обувки
Бог се препъва
по пътя

Бомба със закъснител, хайбун 2

76 години след края на Втората световна война дойде ред и моето семейство да бъде евакуирано заради открита при изкопни работи неизбухнала авиационна бомба – между другото съвсем нерядка ситуация в Германия. Трагичната развръзка при подобен случай през 2010 г., при който в Гьотинген загинаха трима сапьори и много други бяха ранени, беше наложила изключително строги мерки. При обявяването на евакуацията се връщах от съседен град и така се оказах извън опасния периметър. Безуспешно се опитвах да стигна с колата до дома ни, където жена ми и дъщеря ми вече бяха стегнали багажа. Всички подстъпи бяха блокирани много далече от опасното

място и това беше един от редките случаи, в които съм се чувствал безпомощен. Не толкова, че нямаше как да помогна на любимите си хора, защото те в крайна сметка и без мен щяха да напуснат жилището, колкото че за пореден път вътрешният мир се оказваше непостижим.

толкова пътища
и нито един
към себе си

Най-накрая зарязах колата и хукнах към вкъщи като успях да мина през един неохраняем тунел под градския вал. Напуснахме района в определеното време и тръгнахме към пункта за евакуация заедно със стотици други като нас.

Бомбата беше обезвредена малко след полунощ, но мерките останаха до разсъмване. През тази студена и безсънна есенна нощ напразно се опитвах да се поставя на мястото на онези, за които всеки миг наистина е бил последен, без да са имали възможност да направят каквото и да е – не само за другите, но и за себе си в една чужда за тях война. Защото винаги съм имал само тази – която водя със себе си. И едно сърце, което няма как да бъде обезвредено.

бомба отляво
цял живот
евакуирам душата си

ИВАН МЕТОДИЕВ

ЗА ЧИСЛАТА

Когато запитаха Синан кой е най-важният принцип на стиха, той отговори:

– Вярност към числата.

И мнозина се чудеха на този отговор.

Но се знае, че Синан никога не е прибавял или отнемал число от природата. Веднъж написа:

Сред ято врани,
чакам пред извора,
седми по ред. –

и беше точно така.

– Тайната не е в числото седем, а в това, че преди Синан наистина пиха шест врани – каза Лука. – И Синан пи седми, защото този беше редът му. А след него бях аз и след мене – още една врана. И враната подскочи и изграчи, а аз казах:

Не бързай, врано –
аз ще пия пръв
от този извор!

Но бях осми, а не пръв. А враната беше девета. И след нея дойдоха още три врани и една костенурка. Това се случи, но нима в него има някакво обяснение за думите на Синан?

* * *

Лука беше най-верният от учениците на Синан – той вървя с него девет години. И той, а по-късно

и Кристофър Невит са единствените, които са извървели Пътя на Синан. Но Кристофър Невит тръгна седемстотин години след Синан и вървя сам, а Лука следваше своя учител.

* * *

Синан седна при една върба и написа върху пясъка:

Седемнадесет мушици
край върбата
си играят на дъжд.

– Дали не грешиш, учителю? – каза Лука. – Девет пъти броих мушиците и все излизат петнадесет!

– Забравил си да преброиш себе си и мен – каза Синан.

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

ИЗРАСТВАНЕ, хайбун

Над главата ми – тропот на коне. В хола на съседите. Ясно. Синчето им си играе с приятели. Нека си играят, нали са деца.

безгрижно детство
пълна свобода –
да бачкат моруците

Но децата, тъй или иначе, растат и ето ни в гимназия.

По-точно в строителен техникум.

С изрусена коса и оскубани вежди за първия учебен ден. Така е модерно сега. На всички прави готино впечатление. Май не на всички? На съученициите може би – да, но не и на директора. Опитва се да каже нещо милият. Но! Кой ли го пита пък него? Бащата – важен архитект! А майката? - Чертае в офиса на архитекта. Светлото бъдеще на детето.

Нищо, че не минава много време и ето, че на улицата става свада. Била словесна уж, но бързо прераснала в бой. Синът съвсем случайно бил замесен. И как? – Участвал с метален бокс и даже с нож, измъкнат от ботуша. Това момче не се шегува – ходи си въоръжено. Можело да го нападнат, та да се брани. Кварталният полицай, и той като директора преди време – безгласна буква.

Преди време си е преди време, ама по-късно – не. Затова след матурите подкарва нов автомобил. А момчето го записват студент. По архитектура. В столичен ВУЗ, в който можело, нали е частен,

да си купиш всичко на пазарен принцип. Дори и диплом, говорят злите езици.

Докато уж следва в столицата, младежът подлудява мадамите в родния си град. Всеки божи ден разхожда различна девойка в луксозния си автомобил. Да се чуди човек кога учи, кога ходи на лекции и кога се прибира у дома. Ама на! Завърши ли? – Завърши. И си окичи веднага вратата с табелка „архитект“. Понастоящем – „главен архитект“ в съседния град.

Тръпна от страх да не се срути нещо на главите на нищо неподозиращи хора

банална история
в днешни времена –
но докога

ЛЮДМИЛА БАЛАБАНОВА

СТАРАТА СНИМКА

семеен албум
светлинки на профучаващ влак
в нощта

Често гледам една стара, пожълтяла снимка. Майка ми, баща ми и аз. Те са много млади. Аз съм на около една годинка. Държат ме между двамата и ме гледат с нежност и гордост. Аз съм вперила широко отворени, удивени очи във фотоапарата.

Годините минават. Майка ми и баща ми от снимката стават по-млади от мен, после по-млади от дъщеря ми и сина ми.

кукувица
отмерва времето
между залеза и здрача

НАДЕЖДА АЛЕКСАНДРОВА ЦАНЕВА

МАЛИНОВ ЗАЛЕЗ

Отварям бележника и гледам – пак почерка на дъщеря ми: *„Обичам те и съм щастлива! Продължавай да пишеш! Обичам те, не се отказвай“*

Какво дете е детето ми, а, старче?!

Не е лесно да си родител на дете-поет… Гледам те, и си мисля – и ти ли си мислил същото, когато твоето дете-поет е расло край теб… Карал ли си го да записва кошмарните си сънища, и детето ти – карало ли те е да записваш мислите си? Гледам те и не ми се вярва, но знае ли човек? Знае ли?!

Какво става в главите на другите…

Днес си щастлив.

Цял ден вървиш из градината след кучето и пееш – онези, твоите, войнишки песни…

Преди години, казвам на свекърва ми:

- Татко Неделчо много помни, по цял ден войнишки песни пее…

А тя ме поглежда учудено и промърморва:

- Хм, помни… Нищо не помни. Измисля си…

И, като се заслушах, разбрах. Права беше, измисляш си. Мелодиите уж все същите, но думите различни. Всеки път – различни. Римите ти – без грешка, ритъмът, стъпката…

Хванах лист и молив, реших да записвам…

честит е нашият войник
лети в атаката на щик
а в окопа кален, тесен
пее свойта бойна песен…

Не можах да продължа – пееш, та не спираш!

И днес – ти вървиш след кучето, аз – след теб и те слушам как пееш. Ти, като ме видя – замълча. Изгледа ме по твоя си начин, и викна /нали си глух, мислиш, че и аз не чувам/:

- Ей, да знаеш, твойто куче не е куче… Цял ден върви в градината пред мен и малини пасе. Всичките малини опасе, една не остави – да ги опитам!

Гледам го, моето куче – върти опашка, очите му святкат; муцуната му – кръв-червена…

Краката ми се подкосяват, а то скача върху мен, ближе лицето ми и на малини мирише…

малинов залез –
какви ли ветрове
ни чакат утре

СТАНИСЛАВА ГАНЧЕВА

ПРЕДКОЛЕДНА СРЕЩА

Лека полека се стъмва. Бързам, препъвайки се към къщи. Пулсират очите на такситата наредени в безкрайни гирлянди.

На отсрещния тротоар, пред супермаркета, вперва последен поглед към мигащите светлинки на Коледната елха от витрината, странникът.

Светофарът задържа червения си цвят. Изнервени, шофьорите надуват клаксони. По-изнервени са полицаите, заставащи в кордон. В средата, покрит с къса бяла покривка и с вестници, застива многострадалецът.

- Кога ще дойде… Общинската Траурна Агенция, цял час чакаме?

- Какво се бавят толкова – подвикна друг полицай – нали е бедняк, да беше баровец препил ..., а не някакво си изпаднало от системата ... хм ... професорче!

- Мълчете! – заповяда им инспекторът. – Не пред хората... Издъхва!... Пак ще им се обадя...

Слисана от подхвърлените реплики не пазарувам. Бавно тръгвам... и жълтият цвят заискри, а след време зеленият освободи духа му.

Душата литва
през очите с усмивка
Утре – Коледа

СТОЯНКА БОЯНОВА

ВЛАКОВЕ

ОТРАЖЕНИЯ

Разказвам ти наум всичко, когато не сме заедно. Влакът профучава покрай малки къщи.

Капки дъжд – сребристи струи пътуват върху прозореца. Зелените клони на върбите се навеждат ниско над реката. Необятни полета са се втурнали към високите планини. Облаци текат към хоризонта. Разказвам ти целия си живот, точно сега, всичко ти споделям.

Знам, че си в моите помисли, но ти ми съответстваш. Чудя се кой ли си? Надявам се – моята сродна душа. Ти си всичко от тези светове. Този, който ще бъде с мен. Питам се как да те открия. Сепвам се – кога.

дъжд от небето
ръцете ни долавят
общия ни пулс

ВЛАКОВЕТЕ

Куче лае по отминаващия влак. И какво от това? И аз викам в себе си след профучаващото време. Усещам движението на влака и времето. Влакове се движат в различни направления, друг преминава обратно.

Вероятно и времето препуска във всякакви посоки. Но аз съм се качила в това превозно средство, влязла съм в своето време и то тече по коловоза – от раждане в този свят – до преселение в другия. Наоколо – хора. Толкова разнолики – всички пътуваме от раждане до възнесение.

Най-хубавото е, че и двамата сме в това време и сме влюбени и щастливи в богоопределената ни епоха. Влакове отлитат надалеч.

звездни пространства
нашите души пътуват
из вселената

ТЕМЕНУЖКА ВАЧЕВА

МОЯТ ПРИЗИВ И ЖЕЛАНИЕ!

Няма, да спре да ме удивлява поведението на някои персони! Само като си помисля, с колко хъс и задълбочено обсъждат поведението на техни познати и " приятели " ... Смешни са ми, но до известна степен са достойни и за съжаление! Присмиват се на околните, а те самите не осъзнават положението си! Защо правя този коментар, ще се запитате! Отговорът е ясен! Не са ми приятни подобни изяви! Злословенето, клюкарене... Използвам тази трибуна, да заявя публично моето негодувание! Не желая да слушам подобни изявления! Лошото е, че съм свидетел на все по-чести подобни!

Приятели, цветята са очарованието на природата! Те красят градината, омайват ни с аромата си, вдъхновяват творците и допринасят за приятната атмосфера в дома, офиса, настроението на празника... Ние сме хора, но ще е много по-добре да сме толерантни и добронамерени! Взаимоотношенията ни, да са също така красиви – като очарователните цветя!

добрите хора
са очарование
находка желана

ОЩЕ…

Хайку и свързаните с хайку форми не се изчерпват с ренсаку /тематична поредица/ и хайбун, включени в трите раздела на антологията, с които представихме „класическите“ форми на проявление на хайку.

Много съществена част от онова, което може да се нарече хайку култура е хайгата с нейните различни превъплъщения – от класическата хайга, до фотохайга и хайга-картина – онова вълнуващо съприкосновение на образа-текст или текстът-образ, което има ново послание – различно от самостоятелното послание на текста или изображението.

Хайку се простира и по-далеч, като поражда и други смесени, гранични форми, които нямат наименование, но това не е причина да ги отминем.

Такива форми представяме в този допълнителен раздел – хайбун с рисунка, или може би хайга с прозаичен текст... или просто още едно лице на хайку.

Интересни са и формите на хайга-ренсаку – тематична поредица от хайга.

Или ренсаку-диалог.

Хайку, оказва се, може да излезе от двумерността на листа и да се всели в скулптура. Какво е това? Тримзмерна хайга? Говореща статуя? Нещо друго...

Колко са проявленията на хайку? Нито можем да ги изброим, нито с такова изброяване бихме изчерпали темата...

Защото хайку е същността на живота и на живото изкуство, което вечно се променя и търси своите нови пътища и образност.

д-р Габриела Цанева, издател

СТАТИИ

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ХАЙКУ И ДИАЛЕКТИКА ИЛИ БАШЬО И „ФУЕКИ РЮКО“

От своето велико начало – великият Башьо – хайку е преминало през всички възможни фази, включително различни експерименти: формални и съществени.

Можем само да благодарим на Масаока Шики, че не знаем това днес. Тъй като Шики просто предаде на забрава 90% от творбите на Башьо и в желанието си строго да кодифицира японските литературни форми, избра само 100 от неговите хайку, които днес формират стандарта на японската и западната хайку литература.

Башьо, тъй като е пълнокръвен поет, добре разбира, че поезията и поетичните форми не са вкаменени, идеалистични произведения, а диалектични и следват своето време. Освен че прави различни формални експерименти (пише хайку например с 2-5-12 срички), той въвежда принципа „фуеки рюко“ в своята естетика.

Какво е „фуеки рюко“? Преведено с нашия философски речник, това е просто „принципът на диалектиката“. Това са два даоистки противоположни елемента (като „ин“ и „ян“) в постоянно взаимодействие помежду си. „Fueki“ означава „постоянство“, докато „ryuko“ означава „промяна“.

Както е известно, даоистките двойки противоположности движат както природата, така и културата. За хайку това означава постоянен диалог с неговата традиция чрез постоянно движение и промяна. В хайку има променящи се елементи,

това са идеологически категории като будистките естетически категории: sabi, wabi, aware, yugen. Разбира се, управляващата идеология и нейните естетически стандарти постоянно се променят.

Башьо обаче открива, че съществуват и постоянни, непроменливи характеристики на хайку поезията, които произтичат от нейното поетично битие, а именно: „хосоми“ (тайнственост), „каруми“ (интуитивност) и „шьори“ (метафоричност).

Ето защо Башьо поставя принципа на диалектиката („фуеки рюко“) редом с поетичната истина („макото“) като два основни елемента на своята естетика.

Знаейки това, можем да разберем и защо Башьо разбива културните стереотипи на своето време, използвайки техниката „kakeawase“ (пресичане).

Ето един пример:

Славеят
курешките му върху сух оризов сладкиш
в коридора

Башьо (превод: Димитър Анакиев)

Славеят е типичен културен стереотип („gago“) както в китайската, така и в японската придворна поезия. Славеят на Башьо, обаче, дефекира по храната. Това е истински славей, а не стереотипен славей, носител на „идеални ценности“.

Башьо използва техниката „kakeawase“ като добавя разговорни думи („zokugo“) към стереотипите („gago“, „kigo“) и по този начин „пресича“ (разрушава) социалните конвенции. Тази техника, прилагана от Башьо, е поредното доказателство, че той е съвременен (gendai) поет на своето време.

Виждаме техниката „kakeawase“ и при съвременните български хайку поети. Ето два примера:

отдадена на лятото
и жегата в ума ми
цял ден ходя без гащи

Венелина Петкова

Тук виждаме две стереотипни думи, две „kigo“ (лято, жега) и една „zokugo“ (гащи), която предизвиква шокиращ ефект.

Стара дебела муха кацна
върху изгнилата дъска
еякулира

Димитър Анакиев

И тук виждаме стереотипна дума „kigo“ (муха) и с нея „zokugo“ (еякулация), която предизвиква пресичащ ефект.

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 2/2023

МАРГАРИТ ЖЕКОВ

ДУХОВНА ЕМБЛЕМА

Противно на често срещаните ни съжаления, че българската култура остава недостъпна и неизвестна за света, излязлата в софийското издателство „ЛЦР“ хайку-антология със заглавие “Огледала” (2005) е триезична и, освен обичайния в такива случаи превод на английски, включва и френски превод на появяващите се под вещото редакторство и съставителство на поетесата Людмила Балабанова 101 творби от 45 български автори. В случая френският език не е знак на злободневния европейски протест, тъй като хайку-поезията превъзмогва партизанския протест чрез изразяване на духовно единение – една хармония между възприемателя и притчовите, духовно многозначни образи на природната красота.

Смятам, че за всеки посветен на писателското призвание труженик е чест да участва в тази наистина най-представителна българска хайку-антология, в която присъстват с едни от най-успешните си хайку-опити автори като Антоанета Николова, Иван Методиев, Димитър Стефанов и Людмила Балабанова. Наред с тях са включени и забележителен брой нови за широката литературна общественост поети със своите приносни постижения.

Сред участниците в антологията присъстват и две от големите имена в съвременната българска поезия – Екатерина Йосифова и Николай Кънчев. Участват и автори, които, освен стойностно твор-

чество, притежават и благородството да превеждат хайку-поезия – Едвин Сугарев, Аксиния Михайлова и Росица Якимова.

В днешното време обаче, когато, ако бихме перифразирали прочутото изречение на гениалния поет Атанас Далчев, хиляди автори на тристишия, сядайки да пишат, се питат първо: "Това, което пиша, хайку ли е, или не?", са важни не толкова имената на авторите, колкото художествените им открития.

Вероятно в родината на хайку-поезията най-добре биха могли да преценят кое тристишие е хайку, и то не само заради факта, че никой пророк не е признат в своята страна, в своя град и в своя дом.

В антологията „Огледала" участва и един голям български хайку-поет, който живее в Словения – Димитър Анакиев. Едно от неговите тристишия съдържа сякаш духовната емблема на всяко значимо изкуство и нравствено развитие:

Едно дете вътре в мен
се люлее през мъглата
над дълбоката вода

В тези редове внимателният читател ще съзре и един незабравим образ на изпитанието и себенадмогването като част от духовния път на човека. Рискът на духовния, вътрешния човек, който, колкото и крехък, се е новородйл, върви и трябва да запази равновесие над дълбоките води на плътското естество, е съкровено познат на всяка съвестна и боголюбива личност, но тук той придобива художествена постигнатост и многозначност чрез смисъла, който образите имат и като

фразеологични единици, и като библейски символи. Многото води, освен олицетворение на кръщението и умирането на плътския човек с греховете му, както е известно, са и разгадано библейско пророческо иносказание за много народи, и в светлината на това значение стиховете на споменатото хайку много сполучливо изразяват съдбоносния стремеж към духовно самосъхранение, към запазване на духовния характер като животоспасително мерило за нравствена самоличност. В наситената лаконичност на тези стихове няма и помен от шеговитото и лекомислено настроение, с което обикновено се гледа на поговорката за тихите и дълбоките води или на фразеологизма 'вятър и мъгла'. В тази творба, изправени пред драматизма на Аза, който съпричастно осъзнава, че спасението на безпомощното дете вътре в нас има неизмерима, вечна стойност, ние сякаш по-вглъбено внякваме в посланието от знаменателните думи на Спасителя: „Истина ви казвам, който не приеме като детенце Божието царство, той никак няма да влезе в него.“ (Лука 18:17)

Впрочем и тази антология сякаш прилича на дете, което трябва да върви над дълбоките води на световния книжен пазар, над бушуващите пристрастия на многолюдната и често стояща в неведение относно духовните блаженства тълпа. Този път не е лек, но е единственият истински успешен път и тази хубава книга го заслужава.

АЛЕКСАНДРА ИВОЙЛОВА

ЕСЕННИ ПРЕЛЮДИ

ЗА ИЗЛОЖБАТА

В рамките на 31-те Дни на японската култура, зала „София“ към Столичната библиотека отвори врати за една уникална изложба. С подкрепата на Японското посолство, в галерията оживяха в завладяващо единство древни традиции от Изтока, пресъздадени през погледа на съвременния творец: „Икебана – символ на щастие и хармония“ и „Хайга – Есенни прелюди“. За пореден път Българският хайку съюз получи покана за съвместна изява с приятелите и съмишлениците си от Сдружение за икебана „Кагецу“ с председател Мария Кеменчеджиева.

ЗА ИЗКУСТВОТО „ХАЙГА“

Изображение с вплетено в него хайку тристишие – така в най-общ план може да се определи същността на хайга, на това забележително изкуство, достигнало до нас от Древна Япония, от великия 17-ти век (от японски: *хай* – игрив и *га* – рисунка).

Днес, притегателна за все повече автори от целия свят, хайга разнообразява и обогатява своя художествен изказ: фотография, рисунка, компютърна графика, колаж… – изборът зависи единствено от авторовата идея.

При все това обаче, свързана с естетиката на най-лаконичната поезия, хайга е строго кано-

нично изкуство, чието изображение е също толкова пестеливо, минималистично, криещо недоизказаност, алюзивно.

За разлика от илюстрацията, тук образ и слово не се препокриват, а допълвайки се взаимно, разширяват своите асоциативни полета.

Можем да определим хайга и като двойно асоциативно изкуство: асоциации, веднъж пораждащи се от хайку, и втори път – от свързаната с него картина. Преплитане, което дава на твореца богати изразни възможности.

Настоящата изложба разкри пред публиката един многолик есенен свят, в който зрителят можа да се потопи, за да почувства нюансите на неговите проявления. Навярно есента е сезонът, който най-ярко се отразява в принципа *mono no aware* (печално очарование), завещан ни от древните японски хайку поети. Сезонът, в който преходността на времето и носталгията по отлитащите мигове са най-осезаеми.

ОБРАЗЪТ НА ЕСЕНТА, ВПЛЕТЕН В 10 ХАЙГА

Образите на двуликата есен – многобагрена, плодоносна, „безкрайно време за отмора на сезоните“ (Данила Стоянова) – или мрачно-дъждовна, застинала и оголяла, се очертаха в индивидуалните почерци на участниците тук – във фото и рисувана хайга.

В случая рисунка с туш суми-е върху три вида хартия: оризова, шикиши и акварелна. Рисунка „на един дъх“, която експресира душата на обектите, техния скрит вътрешен смисъл, видян и почувстван от автора; еманация на порива.

Цъфнали кратунки
Подавам пияна глава
през прозореца

Мацуо Башо

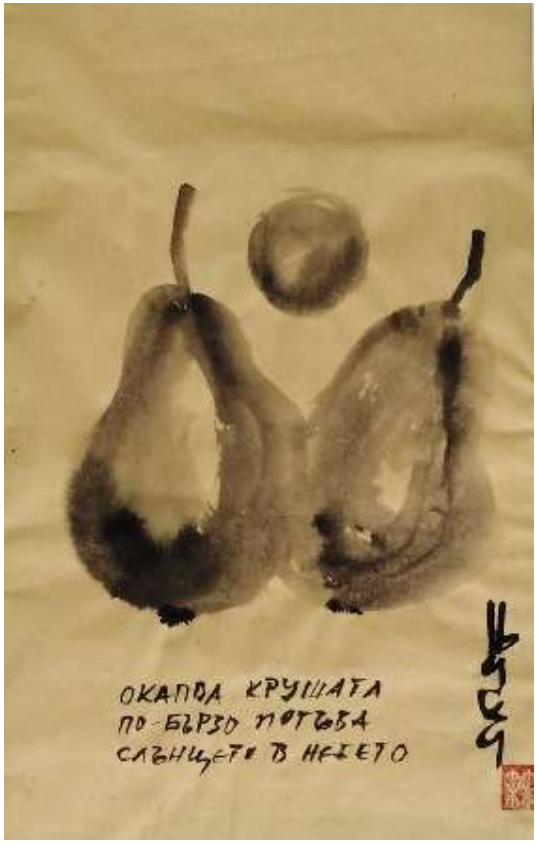
В хайга рисунката на Венелина Петкова – отговор на това класическо хайку, кратуните вече са есенни, а „в забравената чаша на перваза“ дъждът се смесва с „недопита ракия“ (превод на японски – Ким Албер Думанон).

Венелина Петкова

По моста на времето от пролетта до есента винаги остава и нещо недоизживяно, пропуснато.

окапва крушата
по-бързо потъва
слънцето в небето
/Николай Пенчев/

Николай Пенчев

Капят крушите и слънцето потъва бързо отвъд хоризонта в хайга на Николай Пенчев. В залеза – и на деня, и на сезоните, посоката е една: светът връща дължимото преди неизбежния студ.

В две от своите рисувани хайга Детелина Тихолова използва по естетски начин контраста между златно жълто и черния туш.

Детелина Тихолова

В спонтанния и сигурен жест на авторката тази пестеливост на багрите създава богати цветови усещания, впечатление за светлина и жизненост.

Особено въздействащи са творбите на Александър Телалим – авторска калиграфия на кирилица, която по своеобразен начин изобразява стиховете (тук хайку от Константин Димитров), акцентирайки върху основна дума или образ. Хайку от Йоса Бусон художникът изписва върху енсо,

символ на съвършенството – тъмен и светъл кръг (туш върху жълта акварелна хартия), които се асоциират с лунна светлина и сянка.

На запад се движи
лунният диск,
сенките на цветята на изток.

Александър Телалим

Три фотохайги представя Зорница Харизанова (дигитално обработени като маслена живопис и акварел).

Есенно равноденствие
стипчивият аромат
на компот от дюли.
/Зорница Харизанова/

Зорница Харизанова

В тази „ухаеща“ хайга топлите тонове (червено, жълто, охра) създават впечатление за слънце, за зрялост и щастливо преживяно време. И все пак природата прекрачва невидимата си граница (равноденствието) със стипчивия вкус на прехода.

Друг вид дигитална обработка – акварел с графичен нюанс, представя Елисавета Шапкарева, образи, които се очертават като видения – колкото реални, толкова и авторски; детайли изплуват из дебрите на спомен или представа – в приглушена тоналност, почти монохромни, навлезли дълбоко в есента.
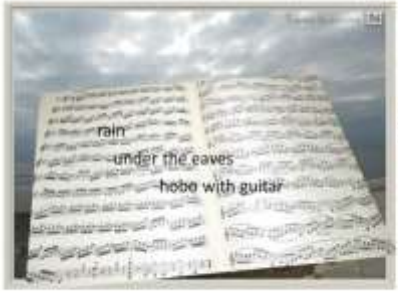
искрящо червено
предчувствие
за шипково вино

/Елисавета Шапкарева/

Елисавета Шапкарева

Музика „звучи“ от фотохайга на Цанка Шишкова, сякаш от бездомната душа на клошаря:

Цанка Шишкова

дъжд
под стряхата
клошар с китара
/Цанка Шишкова/

Знаците на есента се „четат“ и в творбите на Илияна Стоянова:

Илияна Стоянова

есенна сеитба
между играчите на хорото
златни листа
/Илияна Стоянова/

А съчетанието между фотографията на Петър Павлов и хайку на Диляна Георгиева е особено хармонично:

между два сезона
засядат
неизречените думи
/Диляна Георгиева/

Диляна Георгиева/Петър Павлов

Лед е сковал дъбовите листа в изображението. Наистина „два сезона“. Там са думите, неизразените чувства, сковани от внезапен студ.

Раздялата …

Но между два сезона е и октомври, месецът, в който пъстротата на цветовете и сенките, родени от отиващата си година рисува най-ярките картини на природата, но и ни дарява най-приглушените, носталгично-медитативни моменти…

Точно такъв момент е уловен във фотохайгата на Александра Ивойлова:

октомври
все по-пъстра сянката
на стария чинар
Александра Ивойлова

Насловът на нашата изложба – „Есенни прелюди“, е вдъхновен от Шопеновата музика и неговите 24 прелюди за пиано.

Фредерик Шопен, всепризнатият поет сред композиторите, създателят на редица клавирни жанрове, оставя на човечеството гениални произведения; произведения, неподвластни на времето, в които всяка фраза е проговорена, дълбоко преживяна, лишена от „декоративност“. И ако цялото му творчество е поезия, навярно прелюдите са неговите музикални хайку.

Също толкова кратки и лаконични, изящни, въздействащи. Мигове, които отлитат. „Понякога в три минути музика е казано повече, отколкото в цял роман“, според големия пианист Алексис Вайсенберг. И това пределно кратко време изисква от интерпретатора висше майсторство.

А какво да кажем за трите реда в хайку?!

Текст: Александра Ивойлова
Фотографии: Зорница Харизанова
Коментар към фотохайгата на Александра Ивойлова: Габриела Цанева

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 4/2020

ХАЙГА

АЛЕКСАНДРА ИВОЙЛОВА

ФОТОХАЙГА

***

колко страст и колко сълзи
скриват днес
копнежа ни по рая!

***

не премигва
лунното око:
театър на сенките

***

вали, вали…
все по-дълбока
тишина

***

на крилете
на златните облаци
денят си отива

***

цъфнало дърво
време колкото да вдишаш
аромат на пролет

***

цвете
в старата тетрадка
докоснах тогава ръката ти

ЦАНКА ШИШКОВА

ЧЕРНО-БЕЛИ ХАЙГА

камино де сантяго
хиледи молитви
през вселената

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, 20 Sep 2020

есен
вятърът засява
семена

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, 24 Oct 2020

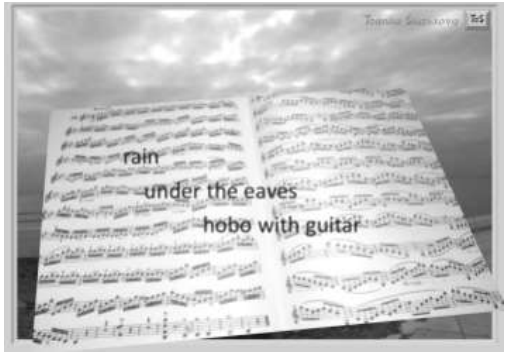
последно повикване
в пътническата ми чанта
сватбена рокля

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, 19 May 2020 _ Хайку: The Haiku Foundation, Haiku Dialogue, May 20, 2020

сутрешни камбани преди грохота на трафика

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA 17 Feb 2020 Хайга: „Перо от жерав“, Цанка Шишкова, 2019; Хайку: Under The Basho, UTB 2019 – One-line Haiku, 28 August 2019

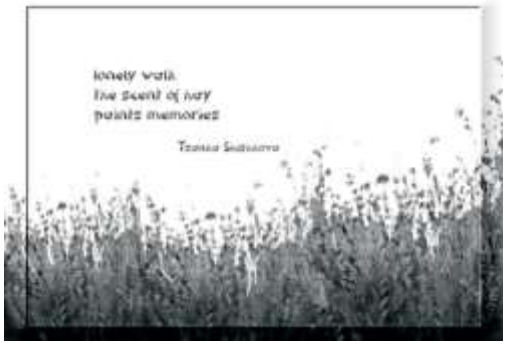
дъжд
под стряхата
клошар с китара

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, 15 Jan 2020
Хайга: „Перо от жерав“, Цанка Шишкова, 2019; Хайга: 150-ти Хайга конкурс 02.2017 _ Хайку: The Mainichi, Best of 2017

персеиди
все още вярвам
в любовта

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, 4 Feb 2020

разходка в самота
ароматът на сено
рисува спомени

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, Nov 2020

две топли длани
и чаша чай
сладка дрямка

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, 4 Feb 2020

есен
последният ни ден
заедно

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, 22 Jan 2020; Хайга: Under The Basho, UTB 2020 – HAIGA & VISUAL HAIKU, 30 March 2020

без чадър
пея под дъжда
толкова отдавна

Хайга: BLACK & WHITE HAIGA/HAISHA, 14 Aug 2020

Цанка Шишкова – фотографии и текст; авторски превод от английски

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 4/2020 (9)

ГРАНИЧНИ ИЗКУСТВА

ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА

ВОДА И ПОЛЕТ – ТРИ ХАЙБУНА

УТРО, СВЕТЯТ ЛЕДЕНИ ВИСУЛКИ ПО ПРОСТИРА...

Тази празнота, бял лист, воден аромат, която понякога е тук, докато се будя, преди да се опомня…В топлината на юргана, когато, като пушач, едновременно се удивлявам и плаша от металния вкус на непознати елементи в устата си. Тогава, когато всички мисли са все още изтрити от силата на някой нов сън.

Измивам си зъбите. Запарвам чай.

малки росни капки
след миг изчезват,
*както е казал Исса**

*капчица роса
е този свят
И все пак, все пак…

хайку от японския поет Исса (1763 – 1828), превод на Братислав Иванов

БЕЗОБИДНА ЛУДОСТ

В далечния фар се разбиват вълни, но навътре в залива снижават снага.

Мъж в бяло спортно кимоно решително крачи по брега. Наблюдавам го от вишката на спасителя. Събира погледите на първите клиентки на плажните дискотеки.

Ненадейно спира до вишката. Хвърля раницата си отдолу и застава с два крака, здраво забити в морето.

*без да трепва,
ученикът чака
първия удар*

Крачолите на бялото му спортно кимоно натежават в солената вода.

Взирам се заедно с него в безкрайността на морето. Хоризонтът е само илюзия, която структурата на окото услужливо ни предоставя, за да избягваме опасни ситуации възможно най-дълго.

Извръща тяло по посока на вятъра, после извръща тяло срещу посоката на вятъра и с едно движение за втори път разбива гребена на вълната, чийто край виждам в пясъка по брега.

несбъднати мечти
умирам
всеки ден

ЕГО

Лети
замръзващата пеперуда
и гони своята душа

Кьоши*

Наполовина празна, наполовина пълна е халбата бира, която ме чака на шарения барплот. Намествам се на стола-щъркел край другите посетители.

В продължение на часове седим заедно между четири стени, където всеки може да влезе и да излезе, когато реши. В продължение на часове бистрим политиката или проблемите на някои поетични форми. В продължение на часове разглеждаме лайковете си във фейсбук и си правим селфита с коктейли. Или просто седим, един дошъл оттук, друг оттам.

Нито тук, нито там е душата.

Постоянно сменя посоката, за да не попадне в нечия хищна човка. Магнетични са извивките на траекторията й, спонтанни, дълбоко вкоренени в историята на вида й, неописуеми с прости думи.

Някога някой си … сънувал, че е пеперуда. После се събудил. После решил, че може би е пеперуда. Може би е.

Било е сън сигурно
празна е
песента на щурците

**Кьоши – японски хайку поет (1874-1959)*

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 4/2020 (9)

ПО ДЕТСКИ – ТРИ ХАЙБУНА

БАЯНКА

Баянка – рисунка с туш на Венелина Петкова

Много назад във вековете съществувал, според баба ми поне, един Змей. Минало известно време, той изчерпал всичките си лудории и умрял. Отдъхнало си селото.

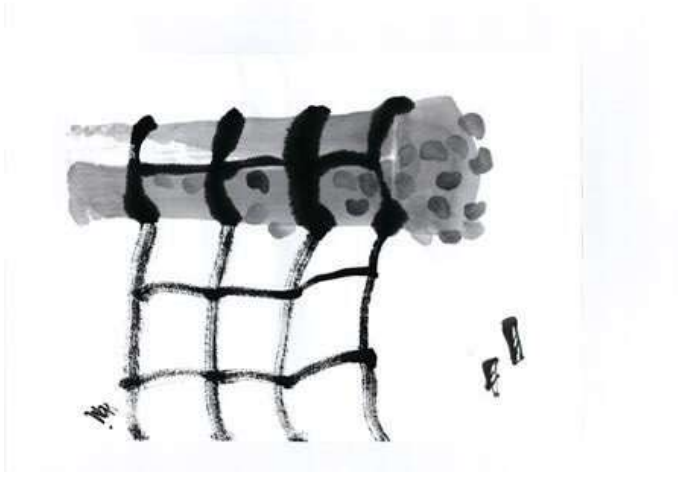
Много назад във вековете съществувал, според баба ми поне, един Змей. Минало известно време, той изчерпал всичките си лудории и отлетял. Отдъхнало си селото.

Много назад във вековете съществувал, според баба ми поне, един Змей. Минало известно време, той изчерпал всичките си лудории и се превърнал в дъждовен облак. Отдъхнало си селото.

Оттогава насам всички баби разправят приказки за него. Някои от тях дори са го срещали лично.

смешна рисунка
в дневника на дъщеря ми
отлитат на юг бабите

ЧЕРНО НА БЯЛО

Гледка с охлюви – рисунка с туш на Венелина Петкова

Унасям се, простряна на плажа, под сламена шапка и тъмни очила. Романът „Сегавечно“[2], разтворен над песъчинките.

Пяната на вълните съставя космически форми, преди да потъне.

---

[2] *„Сегавечно“ („Nowever“) – хайку новела от проф. Дейвид Ланю, изследовател на японския хайку поет Исса, преподавател по английски и световна литература в Университета Ксавиер, Луизиана, САЩ*

Бих могла да измисля ново тайно писмо, както в детството. Да го скрия зад дивана. Някой да го измете оттам, заедно с валмата прах и нахапани стари сандвичи.

Дъщеря ми иска в морето. Стъпвам заедно с нея в пяната и поглеждам небето:

ято корморани
бледите следи на цял живот,
изтрити с гумичка

НАСТЪПАТЕЛНОСТТА НА ВЯТЪРА

Всяко малко момиче, всяко малко момче в градинката, близо до нас, мечтае някога да стане капитан, пилот, велик художник, ютубър или актриса.

Най-важният човек на света, това си ти …

Всяко стръкче трева, което децата стъпкват неволно, пуска край себе си зелен аромат.

Цяло лято подметките на белите маратонки са обагрени в зелен нюанс.

Кой може да каже къде се губи той после? Освен някой учен или вятърът.

семена на глухарчета
любовта си отива
любовта е тук

Настъпателността на вятъра – рисунка с туш на Венелина Петкова

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 4/2020 (9)

ВИОЛЕТА СОЛНИКОВА

ДА СЪБУДИШ ТИШИНАТА

осиротяла къща -
съседските петли
будят тишината ѝ

Вече никой не ги очакваше в старата бащина къща.

Открехнаха поизкривената дървена портичка и пред тях се разстла тихата калдъръмена пътека на детството.

„Самотната къща“, худ. Габриела Цанева

Гледаха ги с ослепели очи прозорците. Ръждивият катинар, все още цял, висеше на вратата и пазеше неограбен света на спомените…

Няма ги дядо и баба, татко и майка…

Глухо и пусто е.

И бурените между плочките, и паяжините в ъглите – все така си стоят, не, умножават се…

Но все пак…

Децата на далечния град са дошли, за да събудят тишината в заглъхналите стаи и да се заредят

с нова енергия от миналото. От течението на вятъра белите перденца литнаха като гълъби през отворените прозорци. В булчинската ракла на баба са прибрани най-меките домашно тъкани завивки, които още пазят топлината на мамините длани и ухаят да домашен сапун.

Няколко ябълки им се усмихнаха с червените си бузки от дървото пред къщи. Тежеше от плод и старата асма.

Внуците са пораснали, но бързат да обиколят любимите си места в двора. Руква вода от старата чешма и откъм градината повява хлад. Запяват щурците. Огънят пращи в огнището. Върху жаравата се пекат вкусни млечни царевички, донесени от съседите…

Край масата на двора има място за всички.

А от небето звездите им се радват с очите на онези, които вече ги няма…

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 4/2020 (9)

МАЯ ДАНЕВА

ТАНКОВО ЗЕЛЕНО

Заглавието на този хайку-цикъл е вдъхновено от картините на българския художник Греди Асса, включени в изложбата „Три цвята“, която се състоя през април 2022-ра година в галерия „Интро“ в София.

Впечатленията за тази изложба, публикувани в списанието „Картини с Думи и Багри“ от Габриела Цанева, ме накараха да се замисля за кодираните послания в тези картини, акцентиращи цветовете жълто, синьо и черно.

Както есето на Г. Цанева казва, това са „цветовете на Украйна и войната, посякла със своето черно синьото на небето и жълтото на полята, чрез онова „танково“ зелено, което се получава при смесването на синьото и жълтото“.

Хайку-стиховете по-долу са част от емоционалния резонанс, който съм усетила в себе си при своя личен опит за вглеждане в конкретните проявления на „танково“ зеленото в човешкото битие.

*
танково зелено
присъствието на миналото
в бъдещето

*
Великден
вместо звън на камбани
сирени

*
не военна база
не военно училище
пететажен пост-соц блок

*
опело на роднина…
мисълта за неопетите
в общия гроб

*
дълъг ден
свещеникът допълва
тамяна в кадилницата

*
туниката на Иисус…
войници хвърлят чоп
за нечий Apple комютър

*
ръка с маникюр
разпознавам сърчицето
на показалеца

*
поредни снаряди
внучето ми завижда
на глухите деца

*
„Мир Вам!“
неделният ми опит
да забравя войната

*
дажби картофи
за закуска, обяд и вечеря
втори месец война

публ. във Failed Haiku, брой 77, май, 2022

*
светлина от фенерче
на паркинга — силуети
на калцинирани коли

*
18-годишни…
стрелят по врабчета
с танк

*
тежка завеса…
операта в Одеса
барикадирана

*
армейски монумент
ръцете на бойците
червени

*
стотен военен ден
бурените вече закриват
изоставения танк

*
Денят на детето…
по седалките на лвовски автобуси
играчки… без деца

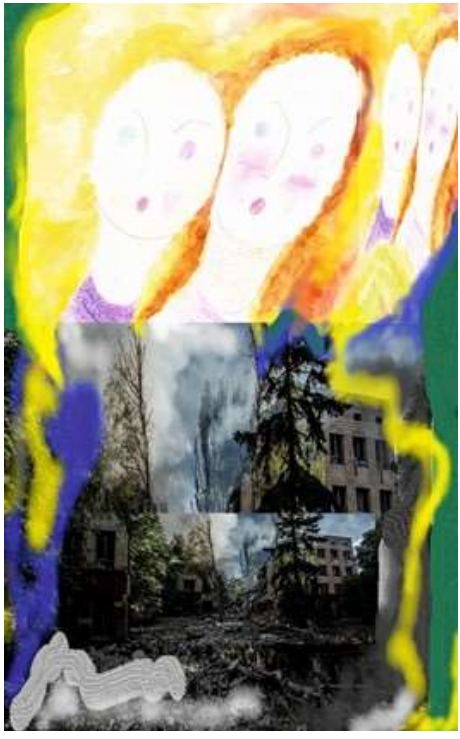
*

бежански лагер
децата наричат оловните си войници
териториална отбрана

*

стотен ден
пред трамвайната спирка
жълти плюшени мечета

Мая Данева, 23 юли 2022

Куклени лица - Габриела Цанева, картина и колаж

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

СЪСТОЯНИЯ. ХАЙГА

СЛЕДИ ОТ СТЪПКИ

Градът заспива
призори, премигва със
окото на Луната...
Следи от стъпки
върху скреж. Бездомник ли?
Или денят е почнал?

следи от стъпки
върху скреж –
бездомник под луната

ГАЙДАРЯТ

Гайдарят свири.
Пет кучета го слушат –
сучат песента...

Свири Гайдарят.
Полето зеленее.
Кучетата спят –
сънуват небесните
сфери... Бяг... пак кръговрат...

песента на гайда –
и кучетата слушат
в захлас

ТИЧИНКОВ ПРАХ

Днес мирише на полет,
на съмване... а слана
покри клоните,
натежали от
жълти пчели. И
жилят лъчите –
пречупвани... от
огледалото
на замръзнали
капки. Здрач падна.

Заспах под голи клони,
тичинков прах ме покри...
Пролет ли?

ВЪРБИТЕ ИЗРУСЯХА

Върбите изрусяха,
посипани от златен
прах на цъфнали реси.
Събират птичи песни
със разплетени коси...
Лъчи се стичат
по челата им...

прах от цъфнали реси –
птичи песни
във върбови клони

БОНСАЙ

Прегърбен старец
впива пръсти в небето
и в пръстта. Бонсай.

вятър в листата
на бонсай –
прегърбен старец

„Състояния. Хайга“ – автор Габриела Цанева, изд. „Изток-Запад“, С., 2013, изд. gabriell-e-lit, С., 2019

ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА И

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ТОПЪЛ ВЯТЪР, ренсаку

1
Топъл вятър премина
през гората на смърчовете.
Кога ли ще се върне?
Венелина

2
Снегът се топи –
южнякът отново намира
пътя си в гората.
Димитър

3
Един път свършва тук
друг започва.
Нощни светлинки на село
Венелина

4
Пътят към върха
е сродна душа. И на върха са
капки на облаците.
Димитър

5
Неизброими звезди
зад изтънелите облаци
и вярата, и страхът ми ...
Венелина

6
Има ли тайно място
на замръзнало езеро без
точка на счупване?
Димитър

7
Половината ми тяло в езерото
половината – извън.
Аз продължавам да живея...
Венелина

8
Едната луна плава
по езерото, другата по небето...
Срещи на сенките.
Димитър

9.
Дори в супата си от коприва
виждам своя образ
Меки окови на ума
Венелина

10.
Прииска ми се
шкембе чорба – ще има ли
„български будизъм“?
Димитър

11.
Този дъждовник –
роди се, порасна, умря
някъде край дома ми.
Венелина

12.
„Изхвърли душата,
изхвърли тялото“ – думите на Доген
на пл. Славейков.
Димитър

13.
Копнее за успех –
котаракът, който мяука
върху този стар софийски покрив.
Венелина

14.
Моят котарак си въобразява,
че е Буда –
той не седи, не лежи, постоянно стои прав.
Димитър

15.
Пролетно въображение –
къде да спра?
Наблюдавам се в криво огледало.
Венелина

16.
Каквото и да е
огледалото, то лъже, защото,
както знаем, морето не е синьо.
Димитър

17.
Като по стълба
изкачва се нагоре лек
пролетен цвят. Ветрец
Венелина

18.
Цветята на сакура
бавно се отварят, без страх
от студ

Димитър

19.
Каква е разликата
между мъртви пиле и човек?
Дълъг великденски дъжд

Венелина

20.
Слънцето е в планината.
Днес пак ще събирам
сухи дърва

Димитър

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА И

НАДЕЖДА АЛЕКСАНДРОВА

ЧЕРЕШОВО ЗЪРНО, ренсаку

1.
черешово зърно
в клюна на гарван –
ще поникне ли дърво?

Габриела

2.
дъждовен червей
в пръстта под вишната
сънува ли пролет?

Надежда

3.
сънувам порой…
спи рекичката в парка
„Въртопо“

Габриела

4.
събуждам се в два –
люляков повей…
не късайте цветчето!

Надежда

5.
в следи от гуми
главичка на кокиче
и светлините на града

Габриела

6.
малинов залез –
колко бури ни чакат?
кръв по пръстите

Надежда

7.
муцуната на вълк,
спящ в пряспа –
къде си?

Габриела

8.
под храста…
кучето и скитника
снегът затрупа

Надежда

9.
Настръхнали,
косъмчетата на кучето
таят топлина.

Габриела

10.
Сухо дишане –
трепти в огледалото на локвата
облаче пара.

Надежда

11.
Приплямва искра –
още един прозорец заспа.
Застива студа.

Габриела

12.
Тихо потъва
в козината на кучето
сънят на бездомника.

Надежда

13.
грее луната –
песъчинка в окото
на бога

Габриела

14.
чукам на вратата
на ума ти всяка нощ
утро в лицето

Надежда

15.
ако няма граница
между мен и вън –
ти и аз сме навсякъде

Габриела

16.
няма граница...
между мен и вън си ти
винаги ли „е“?

Надежда

17.
тихо капе дъжд –
през прозореца светят
светулки – очите ти

Габриела

18.
въздишката
на климатика –
буря след бурята

Надежда

19.
трепва ръката ти,
тръпне в дланта ми – шуми
пулсът на реката

Габриела

20.
тихо, толкова тихо –
изпод сънищата
кошмарите ни

Надежда

ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО

Списание „Картини с думи и багри“ и Български хайку съюз представят отличените творби на български деца в два последователни международни конкурса на японската фондация JAL за детско хайку с рисунка, които дават представа за присъствието на хайку и културата на хайку сред най-младото поколение българи – децата.

Награди на фондация JAL – 16 международен конкурс на тема „Спорт“ – 2020 г.

Елена Светланова Деянова (15 г.) – Кюстендил (ПМГ „Проф. Ем. Иванов")

сбъдната мечта
за миг
ставам птица

Петя Добромирова Димитрова (9 г.) – Русе (Общински детски център за култура и изкуство)

лято
във вихъра на цветовете
политам към мечтите

Йозкан Беркант Еминов (12 г.) – Хасково (СУ „Св. Паисий Хилендарски")

олимпиада
хвърлям копие
и достигам Олимп

Василия Христо Елезова (12 г.) – София

начало
тръпка, очакване
музика

Асена Ахмедова Арифова (13 г.) – Русе (НЧ „Ангел Кънчев - 1901")

Лято
По острието на вълната
танцува бяла пяна

Надежда Антонова Огореличова (14 г.) – София (138 СУЗЧЕ „Проф. Васил Златарски")

Заедно в отбора
единни и в едно
топъл дъжд

Лютвие Танер Шерифова (12 г.) – Хасково (СУ „Св. Паисий Хилендарски")

за миг
ставам птица...
висок скок

Денис Рускен Садула (14 г.) – Хасково (СУ „Св. Паисий Хилендарски")

лентата рисува
бъдещите ми стъпки
художествена гимнастика

Божидара Валентинова Върбанова (12 г.) – Хасково (СУ „Св. Паисий Хилендарски")

плуване –
още две дължини
и победа

Венелина Емилова Иробалиева (13 г.) – Хасково (СУ „Св. Паисий Хилендарски")

карате –
хармония изпълва
душата ми

Оля Александрова Телалим (14 г.) – София (школа за рисуване „Дом Телалим")

маранята трепти
след футболния мач
хавлията е мокра

Виктория Йорданова (14 г.) – Кюстендил (ПМГ „Проф. Ем. Иванов")

Моята мечта
Дава ми амбицията
да се боря

Моника Станкова (15 г.) – Кюстендил (ПМГ „Проф. Ем. Иванов")

Движение
прераждане с
всеки поет дъх

Мариела Найденова (8 г.) – Асеновград (Дет. ателие „Пъстроцвет")

Съчетание с бухалки
летят и двете
каква прецизност

Васил Георгиев (12 г.) – Асеновград (Дет. ателие „Пъстроцвет")

В последната минута
на стоп кадър
спор за гол

Ралица Христова Петрова (13 г.) – Асеновград (ОУ „Отец Паисий")

музика
ритъм на сърцето
криле на успеха

Кристиян Петров Стаменов (14 г.) – Враца (СУ „Васил Кънчов")

Пет се свиват в едно
Съединението
прави силата

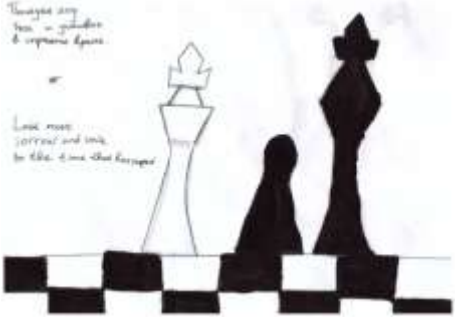
Даная Пламенова Александрова (13 г.) – Враца (СУ „Васил Кънчов")

Пет кръга, сплетени в едно
Континентите спортуват
Земята ликува

Радосвет Русев Димитров (11 г.) – Русе

Последен ход
Тъга и усмивка
в спрялото време

Далия Кирилова (13 г.) – Варна (Международен френски лицей „Шарл Перо")

Ледена пързалка
Търся майка ми с очи в публиката
Не я виждам

Павел Павлов Павлов (11 г.) – София

Спортът е за смелите
Скачай, хвърляй, тичай
към победата

Теодор Викторов Манев (13 г.) – София (145 СОУ „Симеон Радев")

победна топка
шампионът оставя сълзите си
на корта

Мартин Филипов Марков (10 г.) – София (139 ОУ „Захарий Круша")

Пинг-понг
топката отскача
падат капки дъжд

Вяра Янева (14 г.) – София (18 СУ „Уилям Гладстон")

Тропот! Бам!
Цял ден за това сричам –
сумо обичам

Шанел Шемшетин Галиб (11 г.) – Хасково (СУ „Св. Паисий Хилендарски")

баскетболен мач –
маратонките ми скърцат
докато дриблирам

Текстът и рисунките са предоставени от Зорница Харизанова, секретар на БХС

сп. „Картини с думи и багри", бр. 3/2020

Награди на фондация JAL – 17 международен конкурс на тема „Градове“ – 2022 г.

Десислава Калоферова, 6 г., Асеновград

Планинско градче –
в къщички заспали
свети луната

Стела Иванова, 14 г., Бургас

Завладя ме пак
онази стара страст приключенска –
устрем нов, свобода и любов

Любомира Симеонова, 14 г., Кюстендил

Градът –
бавно историите
се променят

Петя Димитрова, 11 г., Русе

В делници, празници
тече животът
Обичам те, мой град!

Владина Тихолова, 15 г., Кюстендил

виждам
уличните котки
пълна луна

Георги Христов, 14 г., Попово

Над самотния град
вишна цъфти.
Тиха наслада

Тея Калейчева, 12 г., София

Бетон и блясък
безброй души пленени
пронизващ крясък…

Матея Стоянова, 8 г., София

Черен път.
Къщи великани
с пъстри очи

Виктор Вълчев, 11 г., Хасково

Синева.
Над града Богородица
благославя всички хора

Айча Али, 13 г., Хасково

летен ден във Венеция
мирис на пица
ме кара да огладнея

Мирела Щерева, 11 г., Хасково

театър…
смях и сълзи
на сцената на живота

Михаела Димитрова, 11 г., Хасково

зимни улички
със светещи фенери…
тихо падат снежинки

Калина Петкова, 10 г., София

Малък град
по дългия път към морето
весели къщи и дървета

Маринела Шопова, 13 г., Хасково

Тиха уличка
Разказва приказка –
Обичам града си

Георги Вучев, 10 г., София

Лято –
цветът обгръща града
но градът не обгръща цвета

Далия Ангелова, 10 г., София

Тиха нощ
Шум от коли и дъжд

Луната огрява града

Лилия Гюрова, 8 г., София

Многоцветен парк –
жената дели хляба си
с гълъбите

Алина Петкова, 8 г., София

щом събудят се
птичките
утрото е дошло!

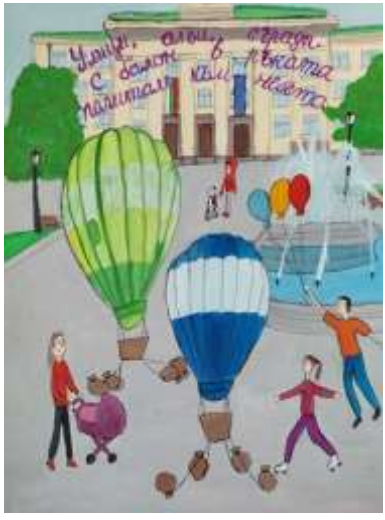
Здравко Харизанов, 8 г., София

ново метро
летя по-бързо
от птиците

Габриела Иванова, 11 г., Русе

Улици, алеи, сгради
С балон в ръката
политам към небето

Катрин Попова, 12 г., Варна

Със порт, море и кораби
е Йокохама
Колко красив град е тя!

Яна Боярова, 8 г., Асеновград

Шарено хвърчило
Детски смях
отнася облаците над града

Диана Капсъзова, 6 г., Асеновград

нашият град –
дълги улици
щастливи хора

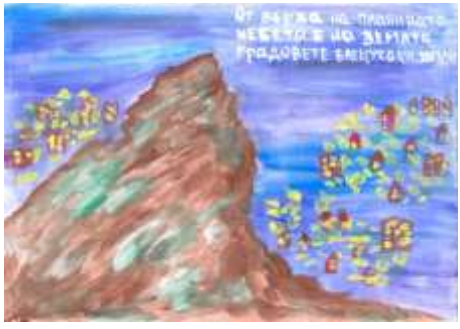
Рая Славова, 15 г., Кюстендил

пътят…
винаги води
към мечтите

Велимир Тодоров, 13 г., Сливен

От върха на планината
небето е на земята
градовете – блещукащи звезди

сп. „Картини с думи и багри“, бр. 4/2022, бр. 1/2023

Детските рисунки с хайку на тема „Спорт“ са определени от жури от японската фондация за културен обмен JAL с председател г-н Йошихару Уеки, координатор г-жа Кимие Хига, г-жа Емико Мияшита съвместно с учители по хайку от Haiku International Association и жури от Български хайку съюз с председател д-р София Филипова, в състав: Зорница Харизанова, Венелина Петкова, Весислава Савова, Александра Ивойлова, Людмила Христова и Васил Харизанов, преподавател в Национална художествена академия.

Детските рисунки с хайку на тема „Градове“ са определени от жури от японската фондация за културен обмен JAL с председател г-н Йошихару Уеки, координатор г-жа Косака Юки и г-жа Емико Мияшита, съвместно с жури от Български хайку съюз в състав: Александра Ивойлова, Венелина Петкова, Весислава Савова, Зорница Харизанова и Людмила Христова.

Съставители:

Димитър Анакиев
Габриела Цанева

ЧОВЕК
Антология на българското хайку

Българска, първо издание

ИЗДАТЕЛСТВО
gabriell-e-lit

www.gabriell-e-lit.com

e-mail: gabriell-e-lit@mail.bg

е-книга

формати: .pdf и .epub

платформа за електронни книги:

https://e-books.gabriell-e-lit.com